

Instytut Wymiaru Sprawiedliwości

Postępowania działowe w prawie hiszpańskim

dr Maria Supera-Markowska

Prawo prywatne
Warszawa 2019

Autor:

Maria Supera-Markowska - dr nauk prawnych, Kierownik Centrum Prawa Hiszpańskiego i Europejskiego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego.

Spis treści

Wykaz skrótów	5
I. Podstawowe pojęcia i źródła prawa	7
II. Postępowanie działowe w przypadku spadku	9
II.1. Zasady ogólne	9
II.2. Legitymacja czynna w zakresie żądania zniesienia wspólności spadkowej	10
II.3. Główne etapy i czynności podziału	12
II.4. Warianty postępowania działowego	12
II.5. Podział pozasądowy	14
II.5.1. Dokonanie podziału przez testatora	14
II.5.2. Dokonanie podziału przez osobę wyznaczoną przez spadkodawcę	16
II.5.3. Dokonanie podziału przez osobę wyznaczoną na wniosek spadkobierców	17
II.5.3.1. Zasady ogólne	17
II.5.3.2. Wyznaczanie i mianowanie wyliczającego-dzielącego przez notariusza	18
II.5.3.3. Wyznaczenie i mianowanie wyliczającego-dzielącego przez sekretarza sądowego	19
II.5.4. Zatwierdzenie podziału dokonanego przez osobę inną niż testator	20
II.5.5. Podział umowny	20
II.6. Podział sądowy	22
II.6.1. Przesłanki wystąpienia z wnioskiem o sądowy dział spadku	22
II.6.2. Właściwość sądu	23
II.6.3. Zwołanie zgromadzenia	23
II.6.4. Zgromadzenie oraz powołanie wyliczającego	24
II.6.5. Dokonanie czynności podziału	25
II.6.6. Zatwierdzenie podziału lub sprzeciw wobec niego	26
II.6.7. Przekazanie składników majątku osobom uprawnionym	27
II.6.8. Zakończenie postępowania sądowego w wyniku porozumienia współspadkobierców	28
II.7. Skutki działu spadku	28
II.8. Uprawnienia wierzycieli i spłata długów spadkowych	29
II.9. Nieważność i unieważnienie działu spadku oraz dział uzupełniający lub dodatkowy	30
II.9.1. Uwagi ogólne	30
II.9.2. Nieważność podziału	31

II.9.3. Unieważnienie (odwołanie) podziału	31
II.9.4. Podział uzupełniający lub dodatkowy	32
II.10. Odpowiednie stosowanie przepisów o podziale spadku do innych działów	32
III. Postępowanie działowe w przypadku ustania małżeńskiego ustroju majątkowego	35
III.1. Ustanie wspólności majątkowej małżonków – przesłanki	35
III.2. Powództwo rozwodowe, w sprawie separacji lub stwierdzenia nieważności małżeństwa oraz tzw. umowa regulująca	36
III.2.1. Osoby uprawnione do wniesienia powództwa	36
III.2.2. Umowa regulująca	37
III.2.3. Skutki ustania małżeńskiej wspólności majątkowej	38
III.3. Podział sądowy	39
III.3.1. Podział umowny a podział sądowy	39
III.3.2. Właściwość sądu	40
III.3.3. Sporządzenie inwentarza	40
III.3.4. Dalsze postępowanie – tryb uzgodnieniowy lub sądowy	42
Spis aktów prawnych	45
Bibliografia	47

Wykaz skrótów

- CC – kodeks cywilny, wprowadzony królewskim dekretem z 24 lipca 1889 r. (*Real Decreto de 24 de julio de 1889*), opublikowany: Gaceta de Madrid nr 206 z 25 lipca 1889 r.
- LEC – kodeks postępowania cywilnego, przyjęty ustawą 1/2000, z 7 stycznia, o postępowaniu cywilnym (*Ley 1/2000, de 7 de enero, de Enjuiciamiento Civil*), opublikowany: Dziennik Urzędowy Państwa nr 7 z 8 stycznia 2000 r.
- LN – prawo o notariacie, przyjęte ustawą z 28 maja 1862 r., organiczną o notariacie (*Ley de 28 de mayo 1862, Orgánica del Notariado*), opublikowane: Gaceta de Madrid nr 149 z 29 maja 1862 r.

I. Podstawowe pojęcia i źródła prawa

Podział (*partición, división*)¹ polega na zakończeniu stanu niepodzielności majątkowej, wynikającej z: (1) spadkobrania (spadek – *herencia*), (2) małżeńskiego ustroju majątkowego w postaci małżeńskiej wspólności majątkowej (*sociedad de gananciales*), (3) spółki cywilnej (*sociedad civil*) lub (4) wspólnoty (współwłasności) majątkowej (*comunidad de bienes*).

Postępowanie działowe, w ramach którego dokonuje się podziału, może być sądowe (**podział sądowy** – *división judicial*) lub pozasądowe (**podział pozasądowy** – *división extrajudicial*), przy czym w systemie prawa hiszpańskiego podział sądowy ma charakter subsydiarny (*subsidiario*)² – przeprowadza się go dopiero w sytuacji, gdy nie wystąpiły przesłanki lub nie udało się przeprowadzić podziału w postępowaniu pozasądowym.

Kwestie związane z podziałami i postępowaniami działowymi w hiszpańskim systemie prawnym są regulowane przede wszystkim w **kodeksie cywilnym**, wprowadzonym królewskim dekretem z 24 lipca 1889 r. (*Real Decreto de 24 de julio de 1889*)³ – dalej CC, oraz w **kodeksie postępowania cywilnego**, przyjętym ustawą 1/2000, z 7 stycznia, o postępowaniu cywilnym (*Ley 1/2000, de 7 de enero, de Enjuiciamiento Civil*) – dalej LEC. W obydwu kodeksach przewidziano grupę regulacji dotyczących podziału i postępowania działowego w przypadku spadku oraz ustania małżeńskiej wspólności majątkowej, a także w przypadku spółki cywilnej i wspólnoty majątkowej, przy czym część regulacji jest wspólna (na skutek odpowiednich odesłań).

Regulacje dotyczące działu i postępowania działowego zawarte są:

- **w przypadku spadku** (*herencia*): w art. 1051–1087 CC (sekcja „O podziale” – *De la partición*) oraz w art. 782–805 LEC (rozdział „O podziale spadku” – *De la división de la herencia*, w tytule „O sądowym podziale majątków” – *De la división judicial de patrimonios*);
- **w przypadku małżeńskiej wspólności majątkowej** (*sociedad de gananciales*): w art. 1392–1410 CC (sekcja „O rozwiązaniu i likwidacji małżeńskiej wspólności majątkowej” – *De la disolución y liquidación de la sociedad de gananciales*) oraz w art. 806–811 LEC (rozdział „O postępowaniu likwidacyjnym małżeńskiego ustroju majątkowego” – *Del procedimiento*

¹ Na określenie postępowania prowadzącego do zniesienia danej wspólności majątkowej używane będą zamiennie pojęcia „podział” oraz „dział”.

² Á. Acedo Penco, *Derecho de Sucesiones. El testamento y la herencia*, Madrid 2014, s. 76.

³ Wszystkie akty prawne z zakresu prawa hiszpańskiego dostępne są na stronie internetowej: <http://noticias.juridicas.com/>.

para la liquidación del régimen económico matrimonial, w tytule „O sądowym podziale majątków” – *De la división judicial de patrimonios*);

- **w przypadku spółki cywilnej** (*sociedad civil*): w art. 1708 CC, który odsyła w zakresie podziału do stosownych regulacji dotyczących podziału spadku, zastrzegając, że w przypadku wspólników tzw. przemysłowych [występujących w przypadku spółki cywilnej tzw. pomysłu/przemysłu (*industria*)⁴] nie można im przyznać wniesionych składników majątku, a jedynie pochodzące z nich pożytki i dochody (*frutos y beneficios*) zgodnie z postanowieniami art. 1689 CC, chyba że wyraźnie uzgodniono inaczej⁵;
- **w przypadku wspólnoty majątkowej** (*comunidad de bienes*): w art. 400–406 CC, w tym zwłaszcza w art. 406 CC, który odsyła w zakresie podziału do stosownych regulacji dotyczących działu spadku⁶.

Ponadto istotne regulacje zawarte są w hiszpańskim prawie o notariacie, przyjętym ustawą z 28 maja 1862 r., organiczną o notariacie (*Ley de 28 de mayo 1862, Orgánica del Notariado*) – dalej LN, w tym zwłaszcza:

- w przypadku spadku: w art. 55–68 LN (w rozdziale „O aktach dotyczących [postępowaniach w sprawach] dziedziczenia” – *De los expedientes en materia de sucesiones*),
- w przypadku małżeńskiej wspólności majątkowej: w art. 54 LN (w sekcji „O akcie notarialnym dotyczącym separacji małżeńskiej lub rozwodu” – *De la escritura pública de separación matrimonial o divorcio*).

⁴ Szerzej na temat hiszpańskiej spółki cywilnej zob. M. Supera-Markowska, *Uwarunkowania prawne polsko-hiszpańskiej współpracy gospodarczej – przewodnik dla przedsiębiorców*, Warszawa 2019, s. 79–80.

⁵ W oryginale: *La partición entre socios se rige por las reglas de la de las herencias, así en su forma como en las obligaciones que de ella resultan. Al socio de industria no puede aplicarse ninguna parte de los bienes aportados, sino sólo sus frutos y los beneficios, conforme a lo dispuesto en el artículo 1.689, a no haberse pactado expresamente lo contrario.*

⁶ W oryginale: *Serán aplicables a la división entre los partícipes en la comunidad las reglas concernientes a la división de la herencia.*

II. Postępowanie działowe w przypadku spadku

II.1. Zasady ogólne

Podział spadku (*partición de herencia*) regulowany jest w art. 1051–1087 CC. Można go zdefiniować jako akt, na mocy którego – po przyjęciu spadku przez spadkobierców – spadek zostaje podzielony, przechodząc w pełni na ich wyłączną własność. Jest to akt (czynność lub zbiór czynności), poprzez który dzieli się pomiędzy podmioty uczestniczące we wspólności spadkowej ujęte w niej składniki majątku i prawa⁷. Można go też zdefiniować jako podział pomiędzy współspadkobierców składników majątku, które nabyli wspólnie na skutek śmierci spadkodawcy⁸. Jak wskazał hiszpański Sąd Najwyższy⁹, oczywiste jest, że podział jest konieczny jedynie wtedy, gdy występuje więcej niż jeden spadkobierca – jeśli bowiem występuje tylko jeden spadkobierca, który przyjmuje spadek, przypada on mu w całości, bez konieczności dokonywania podziału.

Zgodnie z art. 1068 CC¹⁰ **w wyniku dokonanego zgodnie z prawem podziału każdy spadkobierca nabywa wyłączną własność składników majątku, które zostały mu w tym podziale przyznane.**

Podstawową zasadą prawa i postępowania działowego jest zakaz zmuszania spadkobierców do pozostawania **w stanie niepodzielnej współwłasności spadku** (*indivisión de la herencia*) i prawo do dokonania podziału, chyba że co innego wynika z wyraźnej decyzji spadkodawcy. Zgodnie z art. 1051 ust. 1 CC: „żaden ze współspadkobierców nie może zostać zmuszony do pozostawania w stanie niepodzielności spadku, chyba testator wyraźnie zabronił dokonania podziału”¹¹. Nawet jednak w takim przypadku (tj. gdy podział został zabroniony przez testatora), ma on miejsce w razie zaistnienia którejś z przyczyn skutkujących ustaniem spółki¹² (co gwarantuje art. 1051 zd. 2 CC¹³).

⁷ Á. Acedo Penco, *Derecho...*, s. 73.

⁸ M. Albaladejo, *Curso de Derecho civil V. Derecho de sucesiones*, Madrid 2013, s. 131.

⁹ Wyrok Sądu Najwyższego z 16 lutego 1987 r., STS 9185/1987; wszystkie przywołane wyroki hiszpańskiego Sądu Najwyższego można znaleźć poprzez wyszukiwarkę na stronie internetowej: <http://www.poderjudicial.es/search/>.

¹⁰ W oryginale: *La partición legalmente hecha confiere a cada heredero la propiedad exclusiva de los bienes que le hayan sido adjudicados.*

¹¹ W oryginale: *Ningún coheredero podrá ser obligado a permanecer en la indivisión de la herencia, a menos que el testador prohíba expresamente la división.* Wszystkie tłumaczenia w tekście pochodzą od Autorki.

¹² Zob. art. 1700, 1701, 1705 i 1708 CC.

¹³ W oryginale: *Pero, aun cuando la prohíba, la división tendrá siempre lugar mediante alguna de las causas por las cuales se extingue la sociedad.*

Zgodnie z art. 1061 CC¹⁴ przy podziale spadku należy zachować możliwą równość, tworząc części/udziały (*lotes*) lub przyznając każdemu ze współspadkobierców rzeczy tej samej natury, jakości bądź gatunku. W przypadku, gdy rzecz jest niepodzielna lub podział skutkowałby jej znaczną utratą wartości, może być przyznana jednemu ze współspadkobierców, pod warunkiem zapłaty pozostałym stosownej nadwyżki w pieniądzu. Jeśli jednak choć jeden ze spadkobierców zażąda sprzedaży tej rzeczy w drodze publicznej licytacji i przy dopuszczeniu oferentów zewnętrznych, to należy tak postąpić (art. 1062 CC¹⁵).

Na mocy art. 1063 CC¹⁶ współspadkobiercy muszą wzajemnie uwzględnić w podziale dochody i pożytki, które każdy z nich otrzymał z odziedziczonych składników majątku, a także poniesione użyteczne i konieczne nakłady na ten majątek oraz szkody spowodowane w nim ich winą umyślną lub zaniedbaniem. Z kolei zgodnie z art. 1064 CC¹⁷ koszty podziału poniesione we wspólnym interesie wszystkich spadkobierców odlicza się od wartości spadku; natomiast w przypadku ich poniesienia w interesie indywidualnym – obciążają one zainteresowanego i nie ma on roszczenia o ich zwrot w stosunku do współspadkobierców.

Zgodnie z art. 1067 CC¹⁸, jeżeli którykolwiek ze spadkobierców sprzedaje dziedziczone prawo osobie trzeciej przed podziałem, wszyscy lub którykolwiek ze spadkobierców mogą skorzystać z instytucji subrogacji, zwracając kupującemu cenę zakupu, pod warunkiem że dotrzymają terminu jednego miesiąca, liczonego od momentu, w którym powzięli stosowną wiadomość o zbyciu.

II.2. Legitymacja czynna w zakresie żądania zniesienia wspólności spadkowej

Prawo do żądania zniesienia wspólności spadkowej przysługuje każdemu ze współspadkobierców posiadających pełną zdolność do czynności prawnych¹⁹. Wynika to z treści art. 1052 CC²⁰, zgodnie z którym **każdy współspadkobierca**, który ma swobodę zarządzania

¹⁴ W oryginale: *En la partición de la herencia se ha de guardar la posible igualdad, haciendo lotes o adjudicando a cada uno de los coherederos cosas de la misma naturaleza, calidad o especie.*

¹⁵ W oryginale: *Cuando una cosa sea indivisible o desmerezca mucho por su división, podrá adjudicarse a uno, a calidad de abonar a los otros el exceso en dinero. Pero bastará que uno sólo de los herederos pida su venta en pública subasta, y con admisión de licitadores extraños, para que así se haga.*

¹⁶ W oryginale: *Los coherederos deben abonarse recíprocamente en la partición las rentas y frutos que cada uno haya percibido de los bienes hereditarios, las impensas útiles y necesarias hechas en los mismos, y los daños ocasionados por malicia o negligencia.*

¹⁷ W oryginale: *Los gastos de partición hechos en interés común de todos los coherederos se deducirán de la herencia; los hechos en interés particular de uno de ellos, serán a cargo del mismo.*

¹⁸ W oryginale: *Si alguno de los herederos vendiere a un extraño su derecho hereditario antes de la partición, podrán todos o cualquiera de los coherederos subrogarse en lugar del comprador, reembolsándole el precio de la compra, con tal que lo verifiquen en término de un mes, a contar desde que esto se les haga saber.*

¹⁹ Á. Acedo Penco, *Derecho...*, s. 75–76.

²⁰ W oryginale: *Todo coheredero que tenga la libre administración y disposición de sus bienes, podrá pedir en cualquier tiempo la partición de la herencia. Por los incapacitados y por los ausentes deberán pedirla sus representantes legítimos.*

i dysponowania swoim majątkiem, **może w dowolnym momencie zażądać podziału spadku**. W przypadku osób ubezwłasnowolnionych lub zaginionych²¹ z żądaniem takim w ich imieniu występują ich prawni przedstawiciele.

Określenie „każdy” oznacza, że prawo żądania działu spadku przysługuje zarówno spadkobiercom testamentowym, jak i spadkobiercom ustawowym.

Określenie „w dowolnym momencie” wskazuje, że takie roszczenie nie ulega przedawnieniu, co potwierdza jeszcze dodatkowo treść art. 1965 CC²², a także orzecznictwo sądowe²³.

W przypadku małżonków, zgodnie z art. 1053 CC²⁴, każdy z nich może samodzielnie zażądać podziału spadku bez interwencji (*intervención*) drugiego małżonka.

Natomiast w przypadku spadkobierców warunkowych (spadkobierców pod warunkiem – *herederos bajo condición*) nie mogą oni żądać podziału, dopóki nie spełni się przedmiotowy warunek. O podział mogą natomiast wnioskować pozostali współspadkobiercy. Zobowiązani są oni jednak odpowiednio zabezpieczyć prawa spadkobierców warunkowych na wypadek, gdyby warunek się spełnił. W takiej sytuacji, dopóki nie zostanie stwierdzone, że warunek się nie spełnił lub że nie można już tego zweryfikować, podział ma charakter tymczasowy (art. 1054 CC²⁵).

W przypadku śmierci któregoś ze współspadkobierców przed dokonaniem podziału, w sytuacji, gdy przy życiu pozostaje po nim dwóch lub większa liczba spadkobierców, to zgodnie z art. 1055 CC²⁶ do wszczęcia postępowania wystarczy, że jeden z nich wystąpi z żądaniem podziału – niemniej jednak wszyscy dalsi spadkobiercy, którzy biorą udział w podziale, muszą mieć wspólnego przedstawiciela.

²¹ Zgodnie z art. 191 CC po otwarciu spadku, do którego nabycia wzywa się osobę zaginioną, jej część powiększa części pozostałych współspadkobierców. Należy wtedy dokonać, z udziałem prokuratora, inwentaryzacji aktywów, które będą zarezerwowane dla tej osoby do chwili uznania jej za zmarłą (w oryginale: *Abierta una sucesión a la que estuviere llamado un ausente, acrecerá la parte de éste a sus coherederos, al no haber persona con derecho propio para reclamarla. Los unos y los otros, en su caso, deberán hacer, con intervención del Ministerio Fiscal, inventario de dichos bienes, los cuales reservarán hasta la declaración del fallecimiento.*).

²² W oryginale: *No prescribe entre coherederos, condueños o propietarios de fincas colindantes la acción para pedir la partición de la herencia, la división de la cosa común o el deslinde de las propiedades contiguas.*

²³ Zob. wyroki hiszpańskiego Sądu Najwyższego: z 22 marca 1995 r., STS 1708/1995; z 7 lutego 1997 r., STS 785/1997; z 24 lipca 1998 r., STS 4997/1998.

²⁴ W oryginale: *Cualquiera de los cónyuges podrá pedir la partición de la herencia sin intervención del otro.*

²⁵ W oryginale: *Los herederos bajo condición no podrán pedir la partición hasta que aquélla se cumpla. Pero podrán pedirla los otros coherederos, asegurando competentemente el derecho de los primeros para el caso de cumplirse la condición; y, hasta saberse que ésta ha faltado o no puede ya verificarse, se entenderá provisional la partición.*

²⁶ W oryginale: *Si antes de hacerse la partición muere uno de los coherederos, dejando dos o más herederos, bastará que uno de éstos la pida; pero todos los que intervengan en este último concepto deberán comparecer bajo una sola representación.*

II.3. Główne etapy i czynności podziału

W postępowaniu działowym prowadzone są następujące czynności w ramach trzech głównych etapów podziału:

1. **zestawienie składników majątku** (*relación de bienes*), obejmujące inwentaryzację i wycenę masy spadkowej:
 - **inwentaryzacja** (*inventario*) polega na ustaleniu i spisaniu rzeczy oraz praw, stanowiących przedmiot dziedziczenia, w taki sposób, aby można je było zidentyfikować;
 - **wycena** (*avalúo*) polega na wycenie pieniężnej każdej z rzeczy, praw oraz, w stosownych przypadkach, długów niepieniężnych ujętych w inwentarzu;
2. **likwidacja i zaliczenie**, przy czym **likwidacja** (*liquidación*) polega na odjęciu zobowiązań od aktywów brutto spadku i pozostawieniu w nim aktywów netto; natomiast **zaliczenie na schedę spadkową** (*colación*) następuje, gdy osoba lub osoby uprawnione do *legítima*²⁷ otrzymały od spadkodawcy, za jego życia, nieodpłatnie, pewne przysporzenia,
3. **ustalanie części/udziałów** (*formación de lotes*) i **przyznanie** (*adjudicación*), co polega na stosownym grupowaniu rzeczy lub praw w celu w części/udziały (*lotes*), które zostaną następnie odpowiednio przyznane osobom uprawnionym²⁸.

II.4. Warianty postępowania działowego

W praktyce dział spadku jest prowadzony w którymś z następujących wariantów postępowania:

1. **w sytuacji dziedziczenia testamentowego:**
 - z reguły sam testator dokonał podziału w testamencie lub wyznaczył w nim osobę, która ma go dokonać;
 - w sytuacji niedokonania podziału w testamencie, ani niewyznaczenia w nim osoby, która ma dokonać podziału, podział jest dokonywany w drodze umowy za zgodą wszystkich współspadkobierców lub przez osobę wyznaczoną na ich wniosek;

²⁷ W prawie hiszpańskim ograniczeniem w swobodzie dysponowania majątkiem przez spadkodawcę jest *legítima* – rodzaj zachowku, określany bądź na podstawie przepisów CC, bądź na podstawie przepisów prawa cywilnego własnego wspólnot autonomicznych (*derecho civil foral*). Zgodnie z art. 806 CC *legítima* stanowi część majątku spadkodawcy, którą nie może on swobodnie dysponować, gdyż zarezerwowana jest ona z mocy prawa dla wskazanych spadkobierców, określonych jako spadkobiercy przymusowi/konieczni (*herederos forzosos*). Szerzej zob. np.: M. Supera-Markowska, *Zarys prawa hiszpańskiego i prawa polskiego. Esbozo del derecho español y del derecho polaco*, Warszawa 2013, s. 69. W dalszej części tekstu z uwagi na specyficzny charakter tej instytucji, dla której brakuje w pełni adekwatnego odpowiednika w polskim prawie i terminologii, używane będzie określenie oryginalne w języku hiszpańskim.

²⁸ *Partición de la herencia* – dokument dostępny w bazie na stronie internetowej: https://guiasjuridicas.wolterskluwer.es/Content/Documento.aspx?params=H4sIAAAAAAAAAEAMtMSbF1jTAAAUNjUyNDtbLUouLM_DxbIwMDCwNzAwuQQGZapUt-ckhlQaptWmJOCSoAwDy4jDUAAA=WKE (dostęp: 30 stycznia 2020 r.).

- w sytuacji braku porozumienia współspadkobierców co do podziału – jest on dokonywany w drodze **działu sądowego**;

2. w sytuacji dziedziczenia ustawowego:

- z reguły podział jest dokonywany w drodze umowy współspadkobierców lub przez osobę wyznaczoną na ich wniosek;
- w sytuacji braku porozumienia współspadkobierców co do podziału – jest on dokonywany w drodze **działu sądowego**.

Można zatem wyróżnić:

- **podział pozasądowy** (*partición extrajudicial*), który może zostać dokonany:
 - w testamencie lub przez osobę w nim wyznaczoną,
 - przez osobę wyznaczoną na wniosek współspadkobierców,
 - przez samych współspadkobierców, jako tzw. podział umowny (*partición convencional*);
- **podział sądowy** (*partición judicial*), który regulowany jest odpowiednimi przepisami LEC.

Jednocześnie jednak prawo hiszpańskie przewiduje pewne **sytuacje wyłączające możliwość przeprowadzenia podziału sądowego**²⁹, a mianowicie gdy:

- dokonania podziału zabronił w testamencie sam spadkodawca³⁰, jakkolwiek jednak nawet w takim przypadku (tj. gdy podział został zabroniony przez testatora), może on mieć miejsce w razie zaistnienia którejś z przyczyn skutkujących ustaniem spółki³¹ (co gwarantuje art. 1051 ust. 2 CC³²),
- współspadkobiercy jednomyślnie ustalili utrzymanie stanu niepodzielności przez okres maksymalnie 10 lat, z opcją przedłużania go na kolejne okresy 10-letnie³³,
- podział ma zostać dokonany przez osobę wyznaczoną w testamencie, w drodze umowy lub przez notariusza albo sekretarza sądowego (*secretario judicial*)³⁴³⁵,
- sprzeciwiają się temu uznani wierzyciele (do chwili spłaty ich wierzytelności lub ich stosownego zabezpieczenia)³⁶,
- matka dziecka spadkodawcy jest w ciąży (na cały okres ciąży)³⁷.

²⁹ Szerzej zob.: C. Martínez de Aguirre y Aldaz [w:] *Derecho de sucesiones. Curso de Derecho Civil*, red. M.A. Pérez Álvarez, Madrid 2013, s. 445-447.

³⁰ Co wynika z art. 1051 CC.

³¹ Zob. art. 1700, 1701, 1705 i 1708 CC.

³² W oryginale: *Pero, aun cuando la prohíba, la división tendrá siempre lugar mediante alguna de las causas por las cuales se extingue la sociedad.*

³³ Co przewiduje art. 400 CC.

³⁴ Obecnie określenie sekretarz sądowy zastąpiło określenie „prawnik wymiaru sprawiedliwości” (*letrado de la administración de justicia*). Z uwagi jednak na utrwaloną praktykę i nadal posługiwanie się w wielu przypadkach określeniem sekretarz sądowy, jest ono także stosowane w niniejszym opracowaniu.

³⁵ Zob. art. 782 ust. 1 LEC.

³⁶ Zob. art. 1082 CC i art. 782 ust. 4 LEC.

³⁷ Zgodnie z art. 966 ust. 1 CC.

Możliwy jest także **podział arbitrażowy** (*partición por arbitro*), przeprowadzany w drodze procedury arbitrażowej określonej w ustawie 60/2003, z 23 grudnia, o arbitrażu³⁸, co następuje w sytuacji, gdy:

- tak postanowił spadkodawca,
- tak uzgodniły wszystkie zainteresowane strony, zawierając stosowną umowę arbitrażową³⁹.

II.5. Podział pozasądowy

II.5.1. Dokonanie podziału przez testatora

Zgodnie z art. 1056 CC⁴⁰ w sytuacji, gdy testator czynnością *inter vivos* lub testamentem dokonał podziału majątku, to jest on realizowany, z zastrzeżeniem że nie może on naruszać praw spadkobierców tzw. przymusowych/koniecznych (*herederos forzosos*) do *legítima*. W przypadku, gdy spadkodawca w trosce o zachowanie przedsiębiorstwa lub w interesie swojej rodziny pragnie zachować niepodzielną eksploatację gospodarczą lub kontrolę nad spółką kapitałową, lub grupą spółek kapitałowych, może tak zdecydować pod warunkiem wypłaty gotówką *legítima* pozostałym zainteresowanym stronom. Nie jest wtedy konieczne, aby w masie spadkowej znajdowała się ilość gotówki wystarczająca do dokonania z niej płatności; możliwe jest bowiem dokonanie zapłaty z innych środków pieniężnych, a także odroczenie terminu zapłaty przez testatora lub osobę przez niego wyznaczoną, z tym że na okres nie dłuższy niż pięć lat, licząc od daty śmierci spadkodawcy. Możliwe jest też zastosowanie innej konstrukcji prowadzącej do wygaśnięcia zobowiązania (np. *datio in solutum*). Natomiast w przypadku gdy nie ustalono formy zapłaty, każdy uprawniony może żądać *legítima* z majątku spadkowego.

Na podstawie art. 841 zd. 1 CC⁴¹ testator może przyznać wszystkie podlegające dziedziczeniu składniki majątku lub jedynie ich część jednemu z dzieci lub ich potomkom, nakazując,

³⁸ Ley 60/2003, de 23 de diciembre, de Arbitraje (Dziennik Urzędowy Państwa nr 309 z 26 grudnia 2003 r.).

³⁹ Partición de la herencia...

⁴⁰ W oryginale: Cuando el testador hiciere, por acto entre vivos o por última voluntad, la partición de sus bienes, se pasará por ella, en cuanto no perjudique a la legítima de los herederos forzosos. El testador que en atención a la conservación de la empresa o en interés de su familia quiera preservar indivisa una explotación económica o bien mantener el control de una sociedad de capital o grupo de éstas podrá usar de la facultad concedida en este artículo, disponiendo que se pague en metálico su legítima a los demás interesados. A tal efecto, no será necesario que exista metálico suficiente en la herencia para el pago, siendo posible realizar el abono con efectivo extrahereditario y establecer por el testador o por el contador-partidor por él designado aplazamiento, siempre que éste no supere cinco años a contar desde el fallecimiento del testador; podrá ser también de aplicación cualquier otro medio de extinción de las obligaciones. Si no se hubiere establecido la forma de pago, cualquier legitimario podrá exigir su legítima en bienes de la herencia. No será de aplicación a la partición así realizada lo dispuesto en el artículo 843 y en el párrafo primero del artículo 844.

⁴¹ W oryginale: El testador, o el contador-partidor expresamente autorizado por aquél, podrá adjudicar todos los bienes hereditarios o parte de ellos a alguno de los hijos o descendientes, ordenando que se pague en metálico la porción hereditaria de los demás legitimarios.

aby pozostałym uprawnionym do *legítima* wypłacono ich część w gotówce. W celu ustalenia kwoty, która ma zostać wypłacona, bierze się pod uwagę wartość aktywów w momencie likwidacji odpowiedniej części spadku, z uwzględnieniem pożytków i dochodów osiągniętych do tego czasu; natomiast po likwidacji należy uwzględnić powstałe od tego dnia odsetki ustawowe (art. 847 CC⁴²). Jednakże osoby zobowiązane do dokonania spłaty mogą się domagać, aby ich zobowiązanie w tym zakresie zostało uregulowane ze składników majątku spadkowego⁴³. Tak dokonany podział wymaga zatwierdzenia przez sekretarza sądowego lub notariusza, z wyjątkiem sytuacji wyrażenia na niego zgody przez wszystkich zstępnych⁴⁴.

Podsumowując, można wskazać, że dział spadku może być dokonany przez testatora, zarówno w testamencie, jak i poprzez akt *inter vivos*. Należy jednak zaznaczyć, że w doktrynie dominuje pogląd, iż podział dokonany poza testamentem nie ma charakteru wiążącego⁴⁵. Na kwestie problematyczne związane z podziałem dokonany *inter vivos* oraz w szczególności z zagadnieniem zakresu umowy co do przyszłego spadku (*contrato de la herencia futura*), o której mowa w art. 1271 CC⁴⁶, zwraca się uwagę w literaturze przedmiotu⁴⁷.

W przypadku działu spadku dokonanego przez samego testatora z orzecznictwa⁴⁸ wynika, że nie jest konieczne, aby podział ten obejmował wszystkie jego aktywa. Możliwy jest bowiem dodatkowy podział składników majątku nieuwzględnionych wdziale dokonany przez testatora.

W literaturze⁴⁹ zwraca się uwagę na pewną specyficzną cechę działu dokonanego przez samego testatora względem pozostałych możliwych przypadków podziału spadku, a mianowicie na to, że przy takim dziale spadku nie zawsze w istocie swojej dochodzi do rzeczywistego jego podziału. Jeśli bowiem testator zadysponował wszystkimi składnikami majątku, to praktycznie nie powstaje wspólność spadkowa, gdyż już z chwilą otwarcia spadku następuje przydzielenie poszczególnym spadkobiercom określonych składników majątkowych masy spadkowej. Wspólność spadkowa powstaje natomiast, jeśli testator nie przydzielił jakiegos składnika majątku⁵⁰.

⁴² W oryginale: *Para fijar la suma que haya de abonarse a los hijos o descendientes se atenderá al valor que tuvieren los bienes al tiempo de liquidarles la porción correspondiente, teniendo en cuenta los frutos o rentas hasta entonces producidas. Desde la liquidación, el crédito metálico devengará el interés legal.*

⁴³ Zob. art. 842 CC, zgodnie z którym: *No obstante lo dispuesto en el artículo anterior, cualquiera de los hijos o descendientes obligados a pagar en metálico la cuota hereditaria de sus hermanos podrá exigir que dicha cuota sea satisfecha en bienes de la herencia, debiendo observarse, en tal caso, lo prescrito por los artículos 1.058 a 1.063 de este Código.*

⁴⁴ Zob. art. 843 CC, zgodnie z którym: *Salvo confirmación expresa de todos los hijos o descendientes la partición a que se refieren los dos artículos anteriores requerirá aprobación por el Secretario judicial o Notario.*

⁴⁵ *Partición de la herencia...*

⁴⁶ W oryginale: *Pueden ser objeto de contrato todas las cosas que no están fuera del comercio de los hombres, aun las futuras. Sobre la herencia futura no se podrá, sin embargo, celebrar otros contratos que aquéllos cuyo objeto sea practicar entre vivos la división de un caudal y otras disposiciones particionales, conforme a lo dispuesto en el artículo 1056.*

⁴⁷ Á. Acedo Penco, *Derecho...*, s. 79.

⁴⁸ Zob.: wyrok hiszpańskiego Sądu Najwyższego z 4 listopada 2008 r., STS 5814/2008.

⁴⁹ C. Lasarte Álvarez, *Derecho de sucesiones. Principios de Derecho civil*, Madrid 2013, s. 311.

⁵⁰ Wyrok Sądu Najwyższego z 4 listopada 2008 r., STS 5814/2008.

II.5.2. Dokonanie podziału przez osobę wyznaczoną przez spadkodawcę

Testator może nie dokonywać podziału, ale wyznaczyć do tego powołaną osobę: **wyliczającego (księgowego) – dzielącego** (*contador-partidor*) – niekiedy używa się jeszcze starszego określenia – **komisarz** (*comisario*)⁵¹, pod warunkiem że osoba ta nie jest jednym ze współspadkobierców. Wynika to z art. 1057 zd. 1 CC⁵², na podstawie którego testator może powierzyć w drodze aktu *inter vivos* lub *mortis causa* uprawnienie do dokonania podziału każdej osobie niebędącej jednym ze współspadkobierców.

Podczas gdy co do **wykonawcy testamentu** (*albacea*) przewidziano obszernie i szczegółowe regulacje ustawowe (zawarte w art. 892–911 CC), to w przypadku wyliczającego-dzielącego są one dość skąpe⁵³. Stąd też w orzecznictwie⁵⁴ przyjęto, że do wyliczającego-dzielącego należy stosować, o ile jest to możliwe, odpowiednie przepisy o wykonawcy testamentu, ustalające reżim oparty na następujących zasadach: dobrowolności, tymczasowości, bezpłatności i osobistego charakteru. W każdym przypadku musi to być osoba posiadająca pełną zdolność do czynności prawnych, która nie ma „własnego interesu w spadku” będącego przedmiotem podziału⁵⁵. Osoba ta musi przyjąć opisywane stanowisko i ma swobodę jego zrzeczenia się, w tym w sposób dorozumiany (*renuncia tacita*)⁵⁶. Co do zasady swoją funkcję powinna wykonać w ciągu roku, chyba że co innego postanowił spadkodawca lub ewentualnie okres ten został przedłużony⁵⁷. W niektórych przypadkach konieczne może być sporządzenie przez notariusza aktu notarialnego:

- w przypadku rezygnacji wykonawcy testamentu lub przedłużenia okresu wykonywania jego funkcji z uzasadnionego powodu⁵⁸;
- w przypadku rezygnacji wyliczającego-dzielącego lub przedłużenia terminu do wykonania jego zadania⁵⁹;
- jeżeli jest to wymagane w związku z odmową przyjęcia lub z przyjęciem stanowiska przez wykonawcę testamentu⁶⁰.

⁵¹ Á. Acedo Penco, *Derecho...*, s. 80. Zob. też art. 782 ust. 1 LEC.

⁵² W oryginale: *El testador podrá encomendar por acto «inter vivos» o «mortis causa» para después de su muerte la simple facultad de hacer la partición a cualquier persona que no sea uno de los coherederos.*

⁵³ Zob. artykuły: 841, 844 i 1056 CC.

⁵⁴ Zob. np. wyrok hiszpańskiego Sądu Najwyższego z 19 lutego 1993 r., STS 19872/1993.

⁵⁵ *Partición de la herencia...*

⁵⁶ Zob. wyrok Sądu Najwyższego z 27 kwietnia 1978 r., STS 50/1978.

⁵⁷ Á. Acedo Penco, *Derecho...*, s. 82.

⁵⁸ Zob. art. 66 ust. 1 lit. a LN: *El Notario autorizará escritura pública: a) En los casos de renuncia del albacea a su cargo o de prórroga del plazo del albaceazgo por concurrir justa causa.*

⁵⁹ Zob. art. 66 ust. 1 lit. c LN: *El Notario autorizará escritura pública: (...) c) En los casos de renuncia del contador-partidor nombrado o de prórroga del plazo fijado para la realización de su encargo.*

⁶⁰ Zob. art. 66 ust. 3 LN: *Notario podrá también autorizar escritura pública, si fuera requerido para ello, de excusa o aceptación del cargo de albacea.*

Zazwyczaj testator, wyznaczając osobę dokonującą podziału, nie ustanawia określonych i zdefiniowanych ram dla podziału spadku, jakkolwiek może wyraźnie nakazać⁶¹, aby wszystkie odziedziczone składniki majątku lub pewną ich część przyznać jednemu ze swoich dzieci lub ich potomkom, wypłacając pozostałym uprawnionym do *legítima* przypadającą im część w gotówce. Aby ustalić kwotę, która ma być wypłacona w gotówce, bierze się pod uwagę wartość aktywów w momencie likwidacji danej części spadku, z uwzględnieniem pożytków i dochodów osiągniętych do tego czasu, a po likwidacji – uwzględniając należne od tego dnia odsetki ustawowe (art. 847 CC⁶²). Osoby zobowiązane do dokonania przedmiotowej spłaty mogą się domagać, aby ich zobowiązanie w tym zakresie zostało uregulowane ze składników majątku spadkowego (art. 842 CC)⁶³. Tak dokonany podział wymaga zatwierdzenia przez sekretarza sądowego lub notariusza, z wyjątkiem sytuacji wyrażenia na niego zgody przez wszystkie dzieci spadkodawcy i pozostałych zstępnych (art. 843 CC⁶⁴).

II.5.3. Dokonanie podziału przez osobę wyznaczoną na wniosek spadkobierców

II.5.3.1. Zasady ogólne

Na podstawie art. 1057 CC⁶⁵ w przypadku braku testamentu, niewskazania w nim osoby dokonującej podziału lub w sytuacji, gdy stanowisko to nie zostało objęte – sekretarz sądowy lub notariusz, na wniosek spadkobierców i zapisobierców reprezentujących co najmniej połowę udziałów w spadku oraz pod warunkiem odpowiedniego wezwania pozostałych zainteresowanych stron (jeśli ich adresy są znane), może powołać (mianować) osobę dokonującą podziału, tzw. **dedykowanego wyliczającego (księgowego)–dzielącego (contador-partidor dativo)**. Jego wyznaczenie przebiega zgodnie z zasadami określonymi w ustawie o postępowaniu cywilnym⁶⁶ lub prawie o notariacie w zakresie odnoszącym się do wyznaczania biegłych⁶⁷.

⁶¹ Zob. art. 841 CC, zgodnie z którym: [...] *el contador-partidor expresamente autorizado por aquél, podrá adjudicar todos los bienes hereditarios o parte de ellos a alguno de los hijos o descendientes, ordenando que se pague en metálico la porción hereditaria de los demás legitimarios.*

⁶² W oryginale: *Para fijar la suma que haya de abonarse a los hijos o descendientes se atenderá al valor que tuvieren los bienes al tiempo de liquidarles la porción correspondiente, teniendo en cuenta los frutos o rentas hasta entonces producidas. Desde la liquidación, el crédito metálico devengará el interés legal.*

⁶³ W oryginale: *No obstante lo dispuesto en el artículo anterior, cualquiera de los hijos o descendientes obligados a pagar en metálico la cuota hereditaria de sus hermanos podrá exigir que dicha cuota sea satisfecha en bienes de la herencia, debiendo observarse, en tal caso, lo prescrito por los artículos 1.058 a 1.063 de este Código.*

⁶⁴ W oryginale: *Salvo confirmación expresa de todos los hijos o descendientes la partición a que se refieren los dos artículos anteriores requerirá aprobación por el Secretario judicial o Notario.*

⁶⁵ Por. art. 1057 zd. 2 CC: *No habiendo testamento, contador-partidor en él designado o vacante el cargo, el Secretario judicial o el Notario, a petición de herederos y legatarios que representen, al menos, el 50 por 100 del haber hereditario, y con citación de los demás interesados, si su domicilio fuere conocido, podrá nombrar un contador-partidor dativo, según las reglas que la Ley de Enjuiciamiento Civil y del Notariado establecen para la designación de peritos.*

⁶⁶ Zgodnie z zasadami określonymi w art. 341 LEC.

⁶⁷ Zgodnie z zasadami określonymi w art. 50 LN.

II.5.3.2. Wyznaczanie i mianowanie wyliczającego-dzielącego przez notariusza

W przypadku, gdy mianowania dedykowanego wyliczającego-dzielącego dokonuje notariusz, to na podstawie art. 66 ust. 1 lit. b LN⁶⁸ następuje to w formie aktu notarialnego (*escritura pública*). Samo zaś wyznaczenie następuje zgodnie z art. 50 LN⁶⁹, określającym zasady wyznaczania biegłych. W styczniu każdego roku kalendarzowego dziekani kolegiów notarialnych otrzymują od różnych stowarzyszeń zawodowych lub podobnych podmiotów, a także akademii i instytucji kulturalnych oraz naukowych (zajmujących się badaniem zagadnień odpowiadających przedmiotowo kwestiom mogącym stanowić przedmiot opinii biegłych), listę członków lub współpracowników chętnych do działania w charakterze biegłych. Lista ta jest dostępna dla notariuszy w danym kolegium notarialnym. O wpisanie na listę mogą też wnioskować specjaliści, którzy wykażą się niezbędną wiedzą na odpowiedni temat, niezależnie od tego, czy należą do danego stowarzyszenia zawodowego czy też nie. Pierwsze wyznaczenie z każdej listy w każdym roku następuje w drodze losowania przeprowadzonego w obecności dziekana kolegium notarialnego, a następne – zgodnie z właściwą kolejnością. Jeżeli biegłym ma zostać wyznaczona osoba nieposiadająca oficjalnego tytułu, ale dysponująca stosowną wiedzą lub doświadczeniem praktycznym koniecznym w danej sprawie, to – po uprzednim wezwaniu stron – wyznaczenia dokonuje się w sposób analogiczny. Wykorzystuje się tu listy minimum pięciu osób, które każdego roku są wskazywane przez odpowiednie związki zawodowe, stowarzyszenia i inne podmioty. Jeżeli ze względu na wyjątkowość danej kwestii będącej przedmiotem opinii dostępna jest tylko jedna osoba, należy uzyskać na nią zgodę wszystkich współspadkobierców. Osoba ta zostaje powołana na biegłego, tylko jeżeli wszyscy współspadkobiercy udzielą takiej zgody.

Przedstawione zasady stosuje się odpowiednio do wyznaczenia dedykowanego wyliczającego-dzielącego. W opisanym systemie notariusz nie wyznacza dedykowanego

⁶⁸ W oryginale: *El Notario autorizará escritura pública (...) para el nombramiento de contador-partidor dativo en los casos previstos en el artículo 1057 del Código Civil. El nombramiento se realizará de conformidad con lo previsto en el artículo 50.*

⁶⁹ W oryginale: *1. En el mes de enero de cada año se interesará por parte del Decano de cada Colegio Notarial de los distintos Colegios profesionales, de entidades análogas, así como de las Academias e instituciones culturales y científicas que se ocupen del estudio de las materias correspondientes al objeto de la pericia el envío de una lista de colegiados o asociados dispuestos a actuar como peritos, que estará a disposición de los Notarios en el Colegio Notarial. Igualmente podrán solicitar formar parte de esa lista aquellos profesionales que acrediten conocimientos necesarios en la materia correspondiente, con independencia de su pertenencia o no a un Colegio Profesional. La primera designación de cada lista se efectuará por sorteo realizado en presencia del Decano del Colegio Notarial, y a partir de ella se efectuarán por el Colegio las siguientes designaciones por orden correlativo conforme sean solicitadas por los Notarios que pertenezcan al mismo. 2. Cuando haya de designarse perito a persona sin título oficial, práctica o entendida en la materia, previa citación de las partes, se realizará la designación por el procedimiento establecido en el apartado anterior, usándose para ello una lista de personas que cada año se solicitará de sindicatos, asociaciones y entidades apropiadas, y que deberá estar integrada por al menos cinco de aquellas personas. Si, por razón de la singularidad de la materia de dictamen, únicamente se dispusiera del nombre de una persona entendida o práctica, se recabará de las partes su consentimiento y sólo si todas lo otorgan se designará perito a esa persona.*

wyliczającego-dzielącego (wyznaczenie następuje bowiem zgodnie z przedstawionymi powyżej zasadami, określonymi w LN), a jedynie dokonuje jego mianowania w formie aktu notarialnego.

Właściwym miejscowo notariuszem, zgodnie z art. 66 ust. 2 LN⁷⁰, jest notariusz mający miejsce zamieszkania w ostatnim miejscu zamieszkania lub miejsca zwykłego pobytu zmarłego, lub w którym znajdowała się większość jego majątku, lub miejsce, w którym spadkodawca zmarł – pod warunkiem że znajdują się one w Hiszpanii. Stosownego wyboru dokonuje wnioskodawca, który może też wybrać notariusza z okręgu sąsiadującego z okręgiem objętym działaniem danego notariusza, który byłby właściwy, w myśl ogólnych reguł. W przypadku braku spełnienia wszystkich z opisanych powyżej przesłanek właściwy miejscowo jest notariusz miejsca zamieszkania wnioskodawcy.

II.5.3.3. Wyznaczenie i mianowanie wyliczającego-dzielącego przez sekretarza sądowego

W przypadku gdy mianowania wyliczającego-dzielącego ma dokonać sekretarz sądowy, wyznaczenie takiej osoby następuje zgodnie z art. 341 LEC⁷¹. Przepis ten określa zasady wyznaczania biegłych i znajduje odpowiednio zastosowanie dla wyznaczania dedykowanych wyliczających-dzielących. W styczniu każdego roku kalendarzowego różne stowarzyszenia zawodowe lub inne podobne podmioty, a także akademie oraz instytucje kulturalne i naukowe wysyłają do sądu listy członków lub współpracowników chętnych do działania w charakterze biegłych sądowych. Pierwsze wyznaczenie z każdej listy jest dokonywane w drodze losowania przeprowadzonego w obecności sekretarza sądowego, a następne – w dalszej, odpowiedniej kolejności. Jeżeli biegłym ma zostać wyznaczona osoba nieposiadająca oficjalnego tytułu, ale praktykująca lub posiadająca wiedzę w danej sprawie, po uprzednim wezwaniu stron, dokonuje się wyznaczenia tak, jak we wcześniejszym przypadku. Wykorzystuje się wtedy listy osób, o które każdego roku zwraca się do odpowiednich związków, stowarzyszeń i innych podmiotów, i na której musi się znajdować co najmniej pięć osób.

⁷⁰ W oryginale: *Será competente el Notario que tenga su residencia en el lugar en que hubiera tenido el causante su último domicilio o residencia habitual, o donde estuviere la mayor parte de su patrimonio, con independencia de su naturaleza de conformidad con la ley aplicable, o en el lugar en que hubiera fallecido, siempre que estuvieran en España, a elección del solicitante. También podrá elegir a un Notario de un distrito colindante a los anteriores. En defecto de todos ellos, será competente el Notario del lugar del domicilio del requirente.*

⁷¹ W oryginale: *1. En el mes de enero de cada año se interesará de los distintos Colegios profesionales o, en su defecto, de entidades análogas, así como de las Academias e instituciones culturales y científicas a que se refiere el apartado segundo del artículo anterior el envío de una lista de colegiados o asociados dispuestos a actuar como peritos. La primera designación de cada lista se efectuará por sorteo realizado en presencia del Letrado de la Administración de Justicia, y a partir de ella se efectuarán las siguientes designaciones por orden correlativo. 2. Cuando haya de designarse perito a persona sin título oficial, práctica o entendida en la materia, previa citación de las partes, se realizará la designación por el procedimiento establecido en el apartado anterior, usándose para ello una lista de personas que cada año se solicitará de sindicatos, asociaciones y entidades apropiadas, y que deberá estar integrada por al menos cinco de aquellas personas. Si, por razón de la singularidad de la materia de dictamen, únicamente se dispusiera del nombre de una persona entendida o práctica, se recabará de las partes su consentimiento y sólo si todas lo otorgan se designará perito a esa persona.*

Jeżeli ze względu na wyjątkowość kwestii będących przedmiotem opinii dostępna jest tylko jedna osoba o odpowiednim doświadczeniu lub wiedzy, mogąca być biegłym, konieczne jest uzyskanie na nią zgody współspadkobierców. Osoba ta zostaje powołana na biegłego, tylko jeżeli wszyscy współspadkobiercy udzielą takiej zgody.

Zasady powyższe stosuje się odpowiednio do wyznaczania dedykowanych wyliczających-dzielących. Podobnie zatem, jak w przypadku wyznaczenia i mianowania dedykowanego wyliczającego-dzielącego przez notariusza, samo wyznaczenie tego podmiotu następuje na podstawie odpowiednich przepisów, a sekretarz sądowy dokonuje jedynie odpowiedniego mianowania.

II.5.4. Zatwierdzenie podziału dokonanego przez osobę inną niż testator

W przypadku podziału dokonanego przez osobę wyznaczoną przez testatora spadkobiercy powinni respektować jej decyzje, chyba że naruszają one przepisy prawa. Natomiast podział dokonany przez osobę inną niż wyznaczona przez spadkodawcę wymaga odpowiedniego zatwierdzenia. W pierwszej kolejności zatwierdzenie to może nastąpić w drodze wyrażenia zgodnej woli przez wszystkich spadkobierców i zapisobierców. Jeśli nie uzyskano takiej zgody, to zatwierdzenie następuje przez decyzję sekretarza sądowego lub przez notariusza w formie aktu notarialnego⁷². Natomiast jeśli spadkobiercy wyraźnie się zgodzą na dokonany podział, zatwierdzenie nie jest konieczne, gdyż wynika ono wówczas z ich zgodnej woli.

II.5.5. Podział umowny

Jeżeli testator nie dokonał podziału ani nie powierzył tego uprawnienia innej osobie, a spadkobiercy są pełnoletni i mają swobodę zarządzania swoim majątkiem, mogą oni dokonać podziału spadku – w sposób, który uznają dla siebie za dogodny – w drodze **działu umownego** (*partición convencional*). Podział umowny jest w niewielkim stopniu regulowany przepisami prawa, co wiąże się z tym, że z istoty swojej pozostawiony jest on woli współuprawnionych. Jak wskazała Audiencia Provincial en Coruña w orzeczeniu z 7 września 2010 r.⁷³, ta forma pozasądowego podziału jest niczym innym jak zastosowaniem do czynności podziału zasady swobody umów określonej w art. 1255 CC⁷⁴.

⁷² Zgodnie z art. 66 ust. 1 lit. d LN (w oryginale: *El Notario autorizará escritura pública (...) d) Para la aprobación de la partición realizada por el contador-partidor cuando resulte necesario por no haber confirmación expresa de todos los herederos y legatarios*).

⁷³ Audiencia Provincial en Coruña, Sección 6, n° 337/2010, de 07/09/2010, Rec. 555/2009.

⁷⁴ W oryginale: [...] *no es más que la aplicación al negocio particional de la libertad de pactos del Art. 1255, Código Civil*.

Ogólna zasada w tym zakresie została wyrażona w art. 1058 CC⁷⁵, zgodnie z którym w przypadku gdy spadkodawca nie dokonał podziału ani nie powierzył uprawnienia do dokonania tego innej osobie, a spadkobiercy są pełnoletni i mają swobodę zarządzania swoim majątkiem, mogą dokonać podziału spadku w sposób, który uznają za dogodny. Zawierają wtedy umowę o charakterze wielostronnym, która – jak wskazuje się w orzecznictwie⁷⁶ – wyraża wspólną wolę dokonania działu wszystkich stron⁷⁷. Nie jest przy tym konieczne zachowanie formy aktu notarialnego z wyjątkiem sytuacji, gdy w ramach podziału następowaloby utworzenie, przeniesienie, modyfikacja lub wygaśnięcie praw rzeczowych do nieruchomości⁷⁸.

Konieczność wzięcia udziału w podziale umownym przez sąd – jakkolwiek w ograniczonym zakresie – występuje w sytuacji, gdy w podziale uczestniczą – reprezentowani przez właściwe podmioty – małoletni lub osoby o sądowo ograniczonej zdolności, w przypadku których opiekun tych osób potrzebuje zgody sądu na dokonany podział. Kurator procesowy (obrońca sądowy – *defensor judicial*) wyznaczony do reprezentowania małoletniego lub osoby o ograniczonej zdolności sądowej podczas podziału powinien uzyskać zgodę sądu na dokonany podział, chyba że sekretarz sądowy postanowił inaczej przy jego mianowaniu (art. 1060 CC⁷⁹).

Jeżeli pełnoletni spadkobiercy nie porozumieją się co do sposobu dokonania podziału – a konieczna jest tu jednomyślność⁸⁰ – zachowują prawo do dokonania go w sposób przewidziany w ustawie o postępowaniu cywilnym (art. 1059 CC⁸¹), czyli w drodze podziału sądowego. Nawet jednak w przypadku wszczęcia postępowania sądowego o dział spadku nadal może znaleźć zastosowanie podział umowny. Zgodnie bowiem z art. 789 LEC⁸² na dowolnym etapie postępowania zainteresowane strony mogą odstąpić od jego kontynuowania i zawrzeć porozumienie co do podziału spadku, które uznają za stosowne. Na zgodne, wspólne żądanie współspadkobierców sekretarz sądowy musi umorzyć postępowanie i przekazać majątek spadkobiercom.

⁷⁵ W oryginale: *Cuando el testador no hubiese hecho la partición, ni encomendado a otro esta facultad, si los herederos fueren mayores y tuvieren la libre administración de sus bienes, podrán distribuir la herencia de la manera que tengan por conveniente.*

⁷⁶ Zob. wyroki hiszpańskiego Sądu Najwyższego z 8 lutego 1996 r., STS 7953/1996 oraz z 12 listopada 1996 r., STS 6307/1996.

⁷⁷ Á. Acedo Penco, *Derecho...*, s. 85.

⁷⁸ Zob. art. 1280 pkt 1 CC: *Deberán constar en documento público: 1.º Los actos y contratos que tengan por objeto la creación, transmisión, modificación o extinción de derechos reales sobre bienes inmuebles.*

⁷⁹ W oryginale: *Cuando los menores o personas con capacidad modificada judicialmente estén legalmente representados en la partición, no será necesaria la intervención ni la autorización judicial, pero el tutor necesitará aprobación judicial de la partición efectuada. El defensor judicial designado para representar a un menor o persona con capacidad modificada judicialmente en una partición, deberá obtener la aprobación del Juez, si el Secretario judicial no hubiera dispuesto otra cosa al hacer el nombramiento.*

⁸⁰ Zob. wyrok hiszpańskiego Sądu Najwyższego z 3 lutego 1999 r., STS 609/1999.

⁸¹ W oryginale: *Cuando los herederos mayores de edad no se entendieren sobre el modo de hacer la partición, quedará a salvo su derecho para que lo ejerciten en la forma prevenida en la Ley de Enjuiciamiento Civil.*

⁸² W oryginale: *En cualquier estado del juicio podrán los interesados separarse de su seguimiento y adoptar los acuerdos que estimen convenientes. Cuando lo solicitaren de común acuerdo, deberá el Letrado de la Administración de Justicia sobreseer el juicio y poner los bienes a disposición de los herederos.*

II.6. Podział sądowy

II.6.1. Przesłanki wystąpienia z wnioskiem o sądowy dział spadku

Na podstawie art. 782 ust. 1 LEC⁸³ każdy ze współspadkobierców lub zapisobierców może wystąpić z **roszczeniem o sądowy podział spadku**, w sytuacji gdy:

- podział nie został dokonany przez osobę wyznaczoną przez spadkodawcę (komisarza lub wyliczającego-dzielącego) ani przez osobę mianowaną przez notariusza lub sekretarza sądowego,
- podział nie został dokonany w drodze porozumienia (umowy) między współspadkobiercami.

Oznacza to, że podział sądowy w prawie hiszpańskim ma charakter **subsydiarny** (*subsidiario*); przeprowadza się go dopiero w sytuacji, gdy nie wystąpiły przesłanki do dokonania podziału pozasądowego lub nie udało się przeprowadzić w nim podziału⁸⁴.

Na podstawie art. 782 ust. 2 LEC⁸⁵ do stosownego **wniosku** (*solicitud*) należy dołączyć akt zgonu osoby, po której następuje dziedziczenie, oraz dokument potwierdzający status spadkobiercy lub zapisobiercy.

Wierzyciele nie mogą wystąpić z żądaniem podziału⁸⁶, jednakże wierzyciele uznani w testamencie lub przez samych spadkobierców oraz ci, których prawa są udokumentowane w tytule wykonawczym, mogą sprzeciwić się przeprowadzeniu podziału spadku do czasu spłaty lub zabezpieczenia kwoty ich wierzytelności. Takie żądanie mogą oni zgłosić w dowolnym momencie do chwili przekazania poszczególnym spadkobiercom przyznanych im w dziale składników majątku⁸⁷. Wierzyciele osobiści jednego lub większej liczby współspadkobierców mogą też brać udział w podziale na swój koszt w drodze interwencji w podziale (*intervención en partición*), aby zapobiec popełnieniu przy podziale oszustwa lub naruszeniu przez podział ich praw⁸⁸.

⁸³ W oryginale: *Cualquier coheredero o legatario de parte alícuota podrá reclamar judicialmente la división de la herencia, siempre que esta no deba efectuarla un comisario o contador-partidor designado por el testador, por acuerdo entre los coherederos o por el Letrado de la Administración de Justicia o el Notario.*

⁸⁴ Á. Acedo Penco, *Derecho...*, s. 76.

⁸⁵ W oryginale: *A la solicitud deberá acompañarse el certificado de defunción de la persona de cuya sucesión se trate y el documento que acredite la condición de heredero o legatario del solicitante.*

⁸⁶ Zob. art. 782 ust. 3 LEC: *Los acreedores no podrán instar la división, sin perjuicio de las acciones que les correspondan contra la herencia, la comunidad hereditaria o los coherederos, que se ejercitarán en el juicio declarativo que corresponda, sin suspender ni entorpecer las actuaciones de división de la herencia.*

⁸⁷ Zob. art. 782 ust. 4 LEC: *No obstante, los acreedores reconocidos como tales en el testamento o por los coherederos y los que tengan su derecho documentado en un título ejecutivo podrán oponerse a que se lleve a efecto la partición de la herencia hasta que se les pague o afiance el importe de sus créditos. Esta petición podrá deducirse en cualquier momento, antes de que produzca la entrega de los bienes adjudicados a cada heredero.*

⁸⁸ Zob. art. 782 ust. 5 LEC: *Los acreedores de uno o más de los coherederos podrán intervenir a su costa en la partición para evitar que ésta se haga en fraude o perjuicio de sus derechos.*

II.6.2. Właściwość sądu

Sądem właściwym rzeczowo jest **Sąd Pierwszej Instancji i Postępowania Przygotowawczego**⁸⁹ (*Juzgado de Primera Instancia e Instrucción*), co wynika z art. 85 ustawy organicznej 6/1985, z 1 lipca, o władzy sądowniczej⁹⁰. Natomiast właściwość miejscowa podlega ustaleniu zgodnie z art. 52 LEC, wskazującym przypadki, w których właściwość miejscowa jest prawnie ustalona, a strony nie mają możliwości jej wyboru. Wprawdzie art. 54 ust. 1 LEC⁹¹ ustala dobrowolny charakter zasad jurysdykcji terytorialnej, ale z pewnymi wyjątkami, takimi jak sprawy spadkowe, w przypadku których właściwość miejscowa musi być bezwzględnie ustalana zgodnie z treścią art. 52 ust. 1 pkt 4 LEC⁹². Na podstawie zawartych tam przepisów w postępowaniach dotyczących spraw spadkowych właściwy jest sąd miejsca, w którym zmarły miał ostatnie miejsce zamieszkania, a jeśli miał je za granicą – miejsce ostatniego miejsca zamieszkania w Hiszpanii lub gdzie znajdowała się większość składników jego majątku, według wyboru powoda. Sądem właściwym dla przeprowadzenia sądowego podziału spadku jest więc: (1) sąd miejsca, w którym zmarły miał ostatnie miejsce zamieszkania, chyba że (2) jego ostatnie miejsce zamieszkania znajdowało się poza Hiszpanią – wtedy powód może wybrać pomiędzy (a) ostatnim miejscem zamieszkania zmarłego w Hiszpanii lub (b) miejscem, w którym znajdowała się większość składników majątku spadkodawcy.

II.6.3. Zwołanie zgromadzenia

Po otrzymaniu wniosku o sądowy podział spadku, jeśli o to wnoszono i jest to wskazane, zgodnie z art. 783 ust. 1 LEC⁹³, ustala się i zabezpiecza masę spadkową (*intervención de caudal hereditario*) oraz sporządza inwentarz (*formación de inventario*)⁹⁴. Po przeprowadzeniu tych czynności (chyba że nie było to konieczne), na podstawie art. 783 ust. 2 LEC⁹⁵, sekretarz

⁸⁹ W przypadku tego sądu nie chodzi o właściwość instancyjną, lecz jest to nazwa własna jednego z rodzajów sądów w Hiszpanii. Szerzej o organizacji władzy sądowniczej w Hiszpanii zob. M. Supera-Markowska, *Zarys...*, s. 38–40 oraz 52.

⁹⁰ *Ley Orgánica 6/1985, de 1 de julio, del Poder Judicial* (Dziennik Urzędowy Państwa z 3 lipca 1985 r.).

⁹¹ Woryginalne: *Las reglas legales atributivas de la competencia territorial sólo se aplicarán en defecto de sumisión expresa o tácita de las partes a los tribunales de una determinada circunscripción. Se exceptúan las reglas establecidas en los números 1.º y 4.º a 15.º del apartado 1 y en el apartado 2 del artículo 52 y las demás a las que esta u otra Ley atribuya expresamente carácter imperativo. Tampoco será válida la sumisión expresa o tácita en los asuntos que deban decidirse por el juicio verbal.*

⁹² Woryginalne: *En los juicios sobre cuestiones hereditarias, será competente el tribunal del lugar en que el finado tuvo su último domicilio y si lo hubiere tenido en país extranjero, el del lugar de su último domicilio en España, o donde estuviere la mayor parte de sus bienes, a elección del demandante.*

⁹³ Woryginalne: *Solicitada la división judicial de la herencia se acordará, cuando así se hubiere pedido y resultare procedente, la intervención del caudal hereditario y la formación de inventario.*

⁹⁴ Co regulują art. 790–796 LEC.

⁹⁵ Woryginalne: *Practicadas las actuaciones anteriores o, si no fuera necesario, a la vista de la solicitud de división judicial de la herencia, el Letrado de la Administración de Justicia, convocará a Junta a los herederos, a los legatarios de parte alícuota y al cónyuge sobreviviente, señalando día dentro de los diez siguientes.*

sądowy zwołuje **zgromadzenie (Junta)** spadkobierców i zapisobierców z udziałem pozostałego przy życiu małżonka. Wyznacza też termin takiego zgromadzenia w ciągu najbliższych 10 dni od daty zwołania. Wezwania zainteresowanych stron, które były już reprezentowane w postępowaniu, dokonuje się za pośrednictwem ich przedstawicieli. Natomiast w przypadku pozostałych osób są one wzywane osobiście, jeśli ich miejsce zamieszkania jest znane (a jeśli nie jest znane – to są one wzywane zgodnie ze szczególnymi postanowieniami zawartymi w art. 164 LEC⁹⁶)⁹⁷. Sekretarz sądowy wzywa również prokuratora, aby reprezentował mające interes prawny w spadku osoby małoletnie lub ubezwłasnowolnione i nieposiadające odpowiedniej reprezentacji, oraz osoby nieobecne, których miejsce pobytu jest nieznanie⁹⁸. Reprezentacja przez prokuratora ustaje, gdy małoletni lub ubezwłasnowolnieni mają już prawnych przedstawicieli bądź kuratorów sądowych, a w przypadku nieobecnych – kiedy pojawią się na rozprawie lub mogą zostać wezwani osobiście (nawet jeśli ponownie będą nieobecni na ewentualnej rozprawie). Do wzięcia udziału w zgromadzeniu wzywani są też znani już w postępowaniu wierzyciele, o których mowa w art. 782 ust. 5 LEC⁹⁹. Pozostali wierzyciele nie są wzywani, ale mogą wziąć udział w zgromadzeniu, jeśli stawią się w wyznaczonym dniu, przedstawiając dokumenty potwierdzające ich wierzytelności¹⁰⁰.

II.6.4. Zgromadzenie oraz powołanie wyliczającego

Zgromadzenie odbywa się z udziałem osób na nie przybyłych w wyznaczonym dniu i o wskazanej godzinie, a przewodniczy mu sekretarz sądowy. Podczas zgromadzenia, zgodnie z art. 784 ust. 2 LEC¹⁰¹, zainteresowane strony muszą uzgodnić powołanie **wyliczającego (contador)**, który dokona czynności podziału masy spadkowej, a także powołanie biegłego

⁹⁶ W artykule tym jest mowa o tzw. komunikacji (wzywaniu) zarządzeniami (edyktami/ogłoszeniami) – *comunicación edictal*.

⁹⁷ Por. art. 783 ust. 3 LEC: *La citación de los interesados que estuvieren ya personados en las actuaciones se hará por medio del procurador. A los que no estuvieren personados se les citará personalmente, si su residencia fuere conocida. Si no lo fuere, se les llamará por edictos, conforme a lo dispuesto en el artículo 164.*

⁹⁸ Por. art. 783 ust. 4 LEC: *El Letrado de la Administración de Justicia, convocará también al Ministerio Fiscal para que represente a los interesados en la herencia que sean menores o incapacitados y no tengan representación legítima y a los ausentes cuyo paradero se ignore. La representación del Ministerio Fiscal cesará una vez que los menores o incapacitados estén habilitados de representante legal o defensor judicial y, respecto de los ausentes, cuando se presenten en el juicio o puedan ser citados personalmente, aunque vuelvan a ausentarse.*

⁹⁹ Czyli wskazani już powyżej w pkt II.6.1. wierzyciele jednego lub większej liczby współspadkobierców, którzy mogą brać udział (interweniować) na swój koszt w podziale, aby zapobiec popełnieniu oszustwa lub naruszeniu ich praw (w oryginale: *Los acreedores de uno o más de los coherederos podrán intervenir a su costa en la partición para evitar que ésta se haga en fraude o perjuicio de sus derechos.*)

¹⁰⁰ Por. art. 783 ust. 5 LEC: *Los acreedores a que se refiere el apartado 5 del artículo anterior serán convocados por el Letrado de la Administración de Justicia a la Junta cuando estuvieren personados en el procedimiento. Los que no estuvieren personados no serán citados, pero podrán participar en ella si concurren en el día señalado aportando los títulos justificativos de sus créditos.*

¹⁰¹ W oryginale: *Los interesados deberán ponerse de acuerdo sobre el nombramiento de un contador que practique las operaciones divisorias del caudal, así como sobre el nombramiento del perito o peritos que hayan de intervenir en el avalúo de los bienes. No podrá designarse más de un perito para cada clase de bienes que hayan de ser justipreciados.*

lub biegłych, którzy będą brać udział w wycenie składników majątku, przy czym nie można wyznaczyć więcej niż jednego biegłego do każdej kategorii wycenianych składników majątku. W przypadku braku zgody zgromadzenia na powołanie wyliczającego dokonuje się jego losowania, zgodnie z postanowieniami art. 341 LEC¹⁰², spośród praktykujących prawników posiadających konieczną specjalistyczną **wiedzę oraz praktykujących na miejscu** prowadzenia postępowania. Podobnie, w przypadku braku porozumienia zainteresowanych stron co do wyznaczenia biegłych, wyznacza się ich w takiej samej procedurze, jak w przypadku wyliczającego (niemniej jednak tylko, jeśli wyliczający uzna to za konieczne do przeprowadzenia wyceny). Nigdy jednak nie wyznacza się więcej niż jednego biegłego do każdej kategorii wycenianych składników majątku (art. 784 ust. 3 LEC¹⁰³). Akceptacja przez wyliczającego powierzonej mu funkcji uprawnia każdą zainteresowaną stronę do żądania wykonania powierzonego mu zadania, przy czym na wniosek strony sekretarz sądowy może wyznaczyć wyliczającemu termin na dokonanie czynności podziału¹⁰⁴.

II.6.5. Dokonanie czynności podziału

Na podstawie art. 786 ust. 1 LEC¹⁰⁵ wyliczający przeprowadza czynności podziału zgodnie z przepisami prawa właściwego dla spraw spadkowych zmarłego. Jeżeli jednak spadkodawca ustanowił inne zasady dla inwentaryzacji, wyceny, likwidacji i podziału majątku, stosuje się wtedy to, co z nich wynika, pod warunkiem że nie spowodują one uszczerbku w *legítima* u osób uprawnionych. W każdym przypadku wyliczający powinien starać się unikać zarówno utrzymania staniu niepodzielności, jak i nadmiernego podziału nieruchomości gruntowych (*fincas*).

Czynności podziału należy przeprowadzić maksymalnie w ciągu dwóch miesięcy od ich rozpoczęcia i muszą być ujęte w dokumencie podpisanym przez wyliczającego, w którym należy podać informacje o:

- składnikach majątku wchodzących w skład podlegającej podziałowi masy spadkowej,

¹⁰² Co do treści oraz procedury uregulowanej w art. 341 LEC por. szerzej pkt II.5.3.3. opracowania.

¹⁰³ W oryginale: *Si de la Junta resultare falta de acuerdo para el nombramiento de contador, se designará uno por sorteo, conforme a lo dispuesto en el artículo 341, de entre los abogados ejercientes con especiales conocimientos en la materia y con despacho profesional en el lugar del juicio. Si no hubiera acuerdo sobre los peritos, se designarán por igual procedimiento los que el contador o contadores estimen necesarios para practicar los avalúos, pero nunca más de uno por cada clase de bienes que deban ser tasados.*

¹⁰⁴ Por. art. 785 ust. 2–3 LEC: *2. La aceptación del contador dará derecho a cada uno de los interesados para obligarle a que cumpla su encargo. 3. A instancia de parte, podrá el Letrado de la Administración de Justicia mediante diligencia fijar al contador un plazo para que presente las operaciones divisorias, y si no lo verificare, será responsable de los daños y perjuicios.*

¹⁰⁵ W oryginale: *El contador realizará las operaciones divisorias con arreglo a lo dispuesto en la ley aplicable a la sucesión del causante; pero si el testador hubiere establecido reglas distintas para el inventario, avalúo, liquidación y división de sus bienes, se atenderá a lo que resulte de ellas, siempre que no perjudiquen las legítimas de los herederos forzosos. Procurará, en todo caso, evitar la indivisión, así como la excesiva división de las fincas.*

- wycenie wyżej wskazanych składników majątku,
- likwidacji masy spadkowej, jej podziale i przyznaniu udziałów uczestniczącym w podziale¹⁰⁶.

II.6.6. Zatwierdzenie podziału lub sprzeciw wobec niego

Zgodnie z art. 787 ust. 1 LEC¹⁰⁷ sekretarz sądowy przekazuje uczestnikom postępowania informację o dokonanych czynnościach podziału, wyznaczając im termin 10 dni na wniesienie **sprzeciwu** (*oposición*). W tym okresie strony mogą przeglądać w biurze sądowym odpowiednie dokumenty i uzyskiwać, na swój koszt, ich kopie. Ewentualny sprzeciw musi zostać wniesiony w formie pisemnej ze wskazaniem tych punktów czynności podziału, co do których się odnosi, oraz przyczyn uzasadniających taki sprzeciw.

Po upływie wspomnianego terminu bez wniesienia sprzeciwu lub później, po wyrażeniu zgody przez zainteresowane strony, sekretarz sądowy wydaje **zarządzenie (dekret) zatwierdzające(y) czynności podziału** (*decreto aprobando las operaciones divisorias*), nakazując ujęcie ich w protokole (art. 787 ust. 2 LEC¹⁰⁸).

Natomiast w przypadku gdy we wskazanym terminie wniesiono sprzeciw wobec czynności podziału, to na podstawie art. 787 ust. 3 LEC¹⁰⁹ sekretarz sądowy wzywa wyliczającego i strony do stawienia się przed sądem w terminie przypadającym w ciągu najbliższych 10 dni od dnia wezwania.

Zgodnie z art. 787 ust. 4 LEC¹¹⁰, jeśli przed sądem uzyska się zgodę wszystkich zainteresowanych co do kwestii podnoszonych w sprzeciwie, to wykonuje się te ustalenia i wyliczający stosownie koryguje czynności podziału, które następnie podlegają zatwierdzeniu zgodnie z art. 787 ust. 2 LEC [tj. poprzez zarządzenie (dekret) sekretarza sądowego przekazany do protokołu]. W przypadku gdy jednak nie udało się osiągnąć porozumienia, to zgodnie

¹⁰⁶ Por. art. 786 ust. 2 LEC: *Las operaciones divisorias deberán presentarse en el plazo máximo de dos meses desde que fueron iniciadas, y se contendrán en un escrito firmado por el contador, en el que se expresará:*

1.º *La relación de los bienes que formen el caudal partible.*

2.º *El avalúo de los comprendidos en esa relación.*

3.º *La liquidación del caudal, su división y adjudicación a cada uno de los partícipes.*

¹⁰⁷ W oryginale: *El Letrado de la Administración de Justicia judicial dará traslado a las partes de las operaciones divisorias, emplazándolas por diez días para que formulen oposición. Durante este plazo, podrán las partes examinar en la Oficina judicial los autos y las operaciones divisorias y obtener, a su costa, las copias que soliciten. La oposición habrá de formularse por escrito, expresando los puntos de las operaciones divisorias a que se refiere y las razones en que se funda.*

¹⁰⁸ W oryginale: *Pasado dicho término sin hacerse oposición o luego que los interesados hayan manifestado su conformidad, el Secretario judicial dictará decreto aprobando las operaciones divisorias, mandando protocolizarlas.*

¹⁰⁹ W oryginale: *Cuando en tiempo hábil se hubiere formalizado la oposición a las operaciones divisorias, el Letrado de la Administración de Justicia convocará al contador y a las partes a una comparecencia ante el Tribunal, que se celebrará dentro de los diez días siguientes.*

¹¹⁰ W oryginale: *Si en la comparecencia se alcanzara la conformidad de todos los interesados respecto a las cuestiones promovidas, se ejecutará lo acordado y el contador hará en las operaciones divisorias las reformas convenientes, que serán aprobadas con arreglo a lo dispuesto en el apartado 2 de este artículo.*

z art. 787 ust. 5 LEC¹¹¹ **sąd przesłuchuje strony i dopuszcza zaproponowane przez nie dowody, o ile nie są one obraźliwe lub bezużyteczne, kontynuując postępowania zgodnie z zasadami stosowanymi dla procesu ustnego (juicio verbal).** Wyrok, który w nim zapadnie, nie ma powagi rzeczy osądzonej, pozostawiając zainteresowanym konieczność dochodzenia swoich praw co do przyznanych im składników majątku w zwykłym postępowaniu (juicio ordinario). Jednakże w przypadku, gdy zgodnie z art. 40 LEC¹¹² postępowanie zostało zawieszono z powodu toczącego się postępowania karnego w sprawie przestępstwa przekupstwa związanego z wyceną majątku spadkowego, sekretarz sądowy decyduje o zakończeniu okresu zawieszenia bez czekania na zakończenie w drodze prawomocnego orzeczenia sprawy karnej, jeżeli zainteresowane strony przedstawią zgodne porozumienie co do podziału majątku spadkowego. W takim przypadku zostaje wydany wyrok zgodny z treścią porozumienia¹¹³.

II.6.7. Przekazanie składników majątku osobom uprawnionym

Zgodnie z art. 788 LEC¹¹⁴ po ostatecznym zatwierdzeniu podziałów sekretarz sądowy przekazuje każdej zainteresowanej stronie to, co zostało jej przyznane oraz przekazuje dokumenty poświadczające tytuły własności.

Jednakże w sytuacji, gdy któryś z wierzycieli wystąpił z wnioskiem dotyczącym zapłaty lub zabezpieczenia wierzytelności, składniki majątku nie mogą zostać przekazane żadnemu ze spadkobierców lub zapisobierców, zanim nie zostaną w pełni spłacone lub zabezpieczone w sposób zadowalający roszczenia wierzycieli (art. 788 ust. 3 LEC¹¹⁵).

¹¹¹ W oryginale: *Si no hubiere conformidad, el tribunal oirá a las partes y admitirá las pruebas que propongan y que no sean impertinentes o inútiles, continuando la sustanciación del procedimiento con arreglo a lo dispuesto para el juicio verbal. La sentencia que recaiga se llevará a efecto con arreglo a lo dispuesto en el artículo siguiente, pero no tendrá eficacia de cosa juzgada, pudiendo los interesados hacer valer los derechos que crean corresponderles sobre los bienes adjudicados en el juicio ordinario que corresponda.*

¹¹² W art. 40 LEC uregulowana jest kwestia zawieszenia postępowania cywilnego do czasu rozstrzygnięcia określonego zagadnienia wstępnego w postępowaniu karnym (prejudicialidad penal).

¹¹³ W oryginale: *Cuando, conforme a lo establecido en el artículo 40 de esta ley, se hubieran suspendido las actuaciones por estar pendiente causa penal en que se investigue un delito de cohecho cometido en el avalúo de los bienes de la herencia, la suspensión se alzará por el Letrado de la Administración de Justicia, sin esperar a que la causa finalice por resolución firme, en cuanto los interesados, prescindiendo del avalúo impugnado, presentaren otro hecho de común acuerdo, en cuyo caso se dictará sentencia con arreglo a lo que resulte de éste.*

¹¹⁴ W oryginale: *1. Aprobadas definitivamente las particiones, el Letrado de la Administración de Justicia, procederá a entregar a cada uno de los interesados lo que en ellas le haya sido adjudicado y los títulos de propiedad, poniéndose previamente en éstos por el actuario notas expresivas de la adjudicación. 2. Luego que sean protocolizadas, el Secretario judicial dará a los partícipes que lo pidieren testimonio de su haber y adjudicación respectivos.*

¹¹⁵ W oryginale: *No obstante lo dispuesto en los apartados anteriores, cuando se haya formulado por algún acreedor de la herencia la petición a que se refiere el apartado 4 del artículo 782, no se hará la entrega de los bienes a ninguno de los herederos ni legatarios sin estar aquéllos completamente pagados o garantizados a su satisfacción.*

II.6.8. Zakończenie postępowania sądowego w wyniku porozumienia współspadkobierców

Na podstawie art. 789 LEC¹¹⁶ na dowolnym etapie postępowania zainteresowane strony mogą odstąpić od jego kontynuowania i uzgodnić między sobą porozumienie, które uznają za stosowne. W takim przypadku na zgodne, wspólne żądanie sekretarz sądowy musi umorzyć postępowanie i przekazać spadkobiercom do ich dyspozycji składniki majątku.

II.7. Skutki działu spadku

Podstawowym skutkiem podziału jest ustanie wspólności spadkowej i przypisanie każdemu spadkobiercy określonych składników majątkowych wchodzących poprzednio w skład spadku¹¹⁷. Szczegółowe skutki podziału spadku określone zostały w art. 1068–1072 CC zawartych w sekcji „O skutkach podziału” (*De los efectos de la partición*).

Zgodnie z art. 1068 CC¹¹⁸ dokonany zgodnie z prawem podział przyznaje każdemu spadkobiercy wyłączną własność tych składników majątku, które zostały mu przyznane. Po dokonaniu podziału spadkobiercy są wzajemnie zobowiązani do wydania przyznanych składników majątku¹¹⁹, a zobowiązanie to wygasa jedynie, gdy:

- sam spadkodawca dokonując podziału, chyba że wydaje się lub racjonalnie domniemywa się inaczej, chciał czegoś przeciwnego i zawsze z wyjątkiem *legítima*,
- wyrażnie się tak umówiono przy dokonaniu podziału,
- utrata prawa do rzeczy wynika z przyczyny zaistniałej po podziale lub jest zawiniona przez osobę, której ją przyznano (art. 1070 CC¹²⁰).

Zgodnie z art. 1071 CC¹²¹ wzajemne zobowiązania spadkobierców do przeniesienia na pozostałych współspadkobierców przedmiotów majątkowych ograniczają się do udziału w odziedziczonym przez nich majątku; jeśli jednak którykolwiek z nich jest niewypłacalny,

¹¹⁶ W oryginale: *En cualquier estado del juicio podrán los interesados separarse de su seguimiento y adoptar los acuerdos que estimen convenientes. Cuando lo solicitaren de común acuerdo, deberá el Letrado de la Administración de Justicia sobreseer el juicio y poner los bienes a disposición de los herederos.*

¹¹⁷ Á. Acedo Penco, *Derecho...*, s. 85.

¹¹⁸ W oryginale: *La partición legalmente hecha confiere a cada heredero la propiedad exclusiva de los bienes que le hayan sido adjudicados.*

¹¹⁹ Art. 1069 CC. W oryginale: *Hecha la partición, los coherederos estarán recíprocamente obligados a la evicción y saneamiento de los bienes adjudicados.*

¹²⁰ W oryginale: *La obligación a que se refiere el artículo anterior sólo cesará en los siguientes casos:*

- 1.º Cuando el mismo testador hubiese hecho la partición, a no ser que aparezca, o racionalmente se presuma, haber querido lo contrario, y salva siempre la *legítima*.
- 2.º Cuando se hubiese pactado expresamente al hacer la partición.
- 3.º Cuando la evicción proceda de causa posterior a la partición, o fuere ocasionada por culpa del adjudicatario.

¹²¹ W oryginale: *La obligación recíproca de los coherederos a la evicción es proporcionada a su respectivo haber hereditario; pero, si alguno de ellos resultare insolvente, responderán de su parte los demás coherederos en la misma proporción, deduciéndose la parte correspondiente al que deba ser indemnizado. Los que pagaren por el insolvente conservarán su acción contra él para cuando mejore de fortuna.*

to pozostali współspadkobiercy odpowiadają ze swojej części w takiej samej proporcji, odliczając odpowiednią część, która ma zostać wyrównana. Ci ze współspadkobierców, którzy zapłacą za niewypłacalnego współspadkobiercę, zachowują prawo do podnoszenia roszczeń regresowych względem niego, kiedy poprawi się jego sytuacja majątkowa.

Na podstawie art. 1072 CC¹²² w sytuacji, gdy przyznano danemu współspadkobiercy wierzytelność wobec osoby trzeciej uznaną za możliwą do realizacji (ściągalną – *cobrable*), współspadkobiercy nie ponoszą odpowiedzialności za późniejszą niewypłacalność dłużnika i odpowiadają jedynie za jego niewypłacalność w momencie dokonania podziału. Natomiast w przypadku wierzytelności uznawanych za „nieściągalne” (*incobrable*) nie istnieje taka odpowiedzialność współspadkobierców. Niemniej jednak w przypadku późniejszego ściągnięcia – w całości lub w części – takiej wierzytelności, dokonuje się podziału tego, co otrzymano proporcjonalnie między spadkobierców.

II.8. Uprawnienia wierzycieli i spłata długów spadkowych

Na podstawie art. 1082 CC¹²³ uznani¹²⁴ wierzyciele mogą sprzeciwić się podziałowi spadku do momentu spłaty lub zabezpieczenia kwoty ich wierzytelności.

Z kolei wierzyciele jednego lub większej liczby spadkobierców mogą brać udział w podziale (interwencja w podziale – *intervención en partición*) na swój koszt, aby nie dopuścić do oszustwa lub naruszenia ich praw (art. 1083 CC¹²⁵).

Po dokonaniu podziału wierzyciele, na mocy art. 1084 CC¹²⁶, mogą żądać pełnej spłaty swoich wierzytelności od któregośkolwiek ze spadkobierców, którzy nie przyjęli spadku z dobrodziejstwem inwentarza, lub do wysokości ich odziedziczonego udziału w przypadku przyjęcia spadku z dobrodziejstwem inwentarza. W obu przypadkach pozwany ma prawo wezwać do udziału w sprawie swoich współspadkobierców, chyba że na podstawie dyspozycji testatora lub w wyniku podziału jedynie on pozostał zobowiązany do spłaty długu.

¹²² W oryginale: *Si se adjudicare como cobrable un crédito, los coherederos no responderán de la insolvencia posterior del deudor hereditario, y sólo serán responsables de su insolvencia al tiempo de hacerse la partición. Por los créditos calificados de incobrables no hay responsabilidad; pero, si se cobran en todo o en parte, se distribuirá lo percibido proporcionalmente entre los herederos.*

¹²³ W oryginale: *Los acreedores reconocidos como tales podrán oponerse a que se lleve a efecto la partición de la herencia hasta que se les pague o afiance el importe de sus créditos.*

¹²⁴ Zob. pkt II.6.1

¹²⁵ W oryginale: *Los acreedores de uno o más de los coherederos podrán intervenir a su costa en la partición para evitar que ésta se haga en fraude o perjuicio de sus derechos.*

¹²⁶ W oryginale: *Hecha la partición, los acreedores podrán exigir el pago de sus deudas por entero de cualquiera de los herederos que no hubiere aceptado la herencia a beneficio de inventario, o hasta donde alcance su porción hereditaria, en el caso de haberla admitido con dicho beneficio. En uno y otro caso el demandado tendrá derecho a hacer citar y emplazar a sus coherederos, a menos que por disposición del testador, o a consecuencia de la partición, hubiere quedado él solo obligado al pago de la deuda.*

Na podstawie art. 1085 CC¹²⁷ współspadkobierca, który spłacił długi spadkowe w większym zakresie niż wynikało z jego udziału w spadku, może żądać od pozostałych współspadkobierców zwrotu proporcjonalnej części. Dotyczy to też innych sytuacji, np. długu hipotecznego. W takim przypadku można dochodzić od swoich współspadkobierców jedynie proporcjonalnej części długu, nawet jeśli wierzyciel przelał na współspadkobiercę swoje prawa oraz udzielił mu subrogacji.

Zgodnie z art. 1086 CC¹²⁸ w przypadku wchodzącej w skład majątku spadkowego nieruchomości gruntowej (*finca*) obciążonej czynszem dzierżawnym lub opłatą wieczystą ciążącą na właścicielu nieruchomości nie ulegają one na skutek podziału spadku wygaśnięciu, ale – za zgodą większości współspadkobierców – podlegają wykupowi. W przypadku braku takiego uzgodnienia albo gdy dane uprawnienie nie podlega wykupowi, obniża się wartość nieruchomości, która przechodzi z takim obciążeniem na tego, komu ją przyznano.

Na podstawie art. 1087 CC¹²⁹ współspadkobierca będący zarazem wierzycielem zmarłego może domagać się od innych współspadkobierców spłaty swojej wierzytelności, dokonując proporcjonalnego odliczenia jako spadkobierca, co nie może jednak naruszać innych przepisów dotyczących spłaty długów spadkowych.

II.9. Nieważność i unieważnienie działu spadku oraz dział uzupełniający lub dodatkowy

II.9.1. Uwagi ogólne

Po dokonaniu podziału spadku:

- może zostać stwierdzona jego nieważność,
- podział może zostać unieważniony (odwołany),
- może zostać przeprowadzony podział uzupełniający lub dodatkowy.

¹²⁷ W oryginale: *El coheredero que hubiese pagado más de lo que corresponda a su participación en la herencia, podrá reclamar de los demás su parte proporcional. Esto mismo se observará cuando, por ser la deuda hipotecaria o consistir en cuerpo determinado, la hubiese pagado íntegramente. El adjudicatario, en este caso, podrá reclamar de sus coherederos sólo la parte proporcional, aunque el acreedor le haya cedido sus acciones y subrogándole en su lugar.*

¹²⁸ W oryginale: *Estando alguna de las fincas de la herencia gravada con renta o carga real perpetua, no se procederá a su extinción, aunque sea redimible, sino cuando la mayor parte de los coherederos lo acordare. No acordándolo así, o siendo la carga irredimible, se rebajará su valor o capital del de la finca, y ésta pasará con la carga al que le toque en lote o por adjudicación.*

¹²⁹ W oryginale: *El coheredero acreedor del difunto puede reclamar de los otros el pago de su crédito, deducida su parte proporcional como tal heredero, y sin perjuicio de lo establecido en la sección quinta, capítulo 5.º de este título.*

II.9.2. Nieważność podziału

Na podstawie art. 1081 CC¹³⁰ podział dokonany z uwzględnieniem osoby uważanej za spadkobiercę, ale nim niebędącej, jest nieważny. Jest to przypadek tzw. **nieważności podziału** (*nulidad de partición*). Doktryna i orzecznictwo dodają do tego jeszcze inne przesłanki nieważności podziału¹³¹.

II.9.3. Unieważnienie (odwołanie) podziału

W myśl art. 1073 CC¹³² podział może zostać **unieważniony (odwołany – rescisión de partición)**¹³³ z tych samych powodów co inne zobowiązania¹³⁴, tj. np. w przypadku działań podstępnych.

Ponadto, zgodnie z art. 1074 CC¹³⁵, podział może zostać unieważniony w przypadku nadmiernego uszczerbku (w ponad czwartej części), biorąc pod uwagę wartość rzeczy z chwili ich przyznania. Jednakże zgodnie z art. 1075 CC¹³⁶ podział dokonany przez zmarłego nie może zostać zakwestionowany z powodu nadmiernego uszczerbku, z wyjątkiem przypadku, gdy narusza to prawo do *legítima* spadkobierców przymusowych/koniecznych lub, gdy jest widoczne lub racjonalnie domniemane, że inna była wola testatora.

Zgodnie z art. 1076 CC¹³⁷ powództwo o unieważnienie podziału może zostać wytoczone w ciągu czterech lat od momentu podziału, z tym że zgodnie z art. 1078 CC¹³⁸ z takim powództwem nie może wystąpić spadkobierca, który zbył całość lub znaczną część przyznaczonych mu nieruchomości.

Na podstawie art. 1077 CC¹³⁹ pozwany spadkobierca może wybrać pomiędzy odszkodowaniem za szkodę a opcją w postaci przeprowadzenia ponownego podziału. W przypadku odszkodowania może zostać ono wypłacone w pieniądzu lub poprzez przeniesienie własności takiej samej rzeczy jak ta, w której wystąpiła szkoda. Podkreślić trzeba, że nowy podział

¹³⁰ W oryginale: *La partición hecha con uno a quien se creyó heredero sin serlo, será nula.*

¹³¹ Zob. Á. Acedo Penco, *Derecho...*, s. 86–87 oraz przywołane tam obszernie orzecznictwo.

¹³² W oryginale: *Las particiones pueden rescindirise por las mismas causas que las obligaciones.*

¹³³ Szerzej zob. Á. Acedo Penco, *Derecho...*, s. 88–89 oraz przywołane tam obszernie orzecznictwo.

¹³⁴ Zob. art. 1290 i n. CC.

¹³⁵ W oryginale: *Podrán también ser rescindidas las particiones por causa de lesión en más de la cuarta parte, atendido el valor de las cosas cuando fueron adjudicadas.*

¹³⁶ W oryginale: *La partición hecha por el difunto no puede ser impugnada por causa de lesión, sino en el caso de que perjudique la legítima de los herederos forzosos o de que aparezca, o racionalmente se presume, que fue otra la voluntad del testador.*

¹³⁷ W oryginale: *La acción rescisoria por causa de lesión durará cuatro años, contados desde que se hizo la partición.*

¹³⁸ W oryginale: *No podrá ejercitar la acción rescisoria por lesión el heredero que hubiese enajenado el todo o una parte considerable de los bienes inmuebles que le hubieran sido adjudicados.*

¹³⁹ W oryginale: *El heredero demandado podrá optar entre indemnizar el daño o consentir que se proceda a nueva partición. La indemnización puede hacerse en numerario o en la misma cosa en que resultó el perjuicio. Si se procede a nueva partición, no alcanzará ésta a los que no hayan sido perjudicados ni percibido más de lo justo.*

nie dotyczy osób, które nie zostały poszkodowane lub otrzymały nie więcej niż sprawiedliwie im się należało.

Zgodnie z art. 1080 CC¹⁴⁰ podział dokonany z pominięciem któregoś ze spadkobierców nie podlega unieważnieniu, chyba że zostanie udowodnione, że wystąpiła zła wiara lub działanie umyślne ze strony innych zainteresowanych stron, które są wtedy zobowiązane do zapłaty osobie pominiętej przysługującej jej proporcjonalnie części spadku.

II.9.4. Podział uzupełniający lub dodatkowy

Zgodnie z art. 1079 CC¹⁴¹ w przypadku pominięcia pewnego lub pewnych przedmiotów **bądź** praw majątkowych w podziale nie daje to prawa do żądania jego unieważnienia (odwołania), lecz uzupełnienia podziału albo dodania do niego¹⁴² pominiętych przedmiotów **bądź** praw (**podział uzupełniający lub dodatkowy** – *partición complementaria o adicional*).

II.10. Odpowiednie stosowanie przepisów o podziale spadku do innych działań

Regulacje dotyczące podziału spadku stosuje się odpowiednio w przypadku **spółki cywilnej** (*sociedad civil*) oraz **wspólnoty majątkowej** (*comunidad de bienes*). Pewne odesłania do przepisów dotyczących sądowego działu spadku zawierają też normy dotyczące podziału wynikającego z ustania małżeńskich ustrojów majątkowych (o czym jest mowa w następnym rozdziale).

W przypadku spółki cywilnej w zakresie podziału należy stosować odpowiednie regulacje dotyczące podziału spadku, z tym że w przypadku współników tzw. przemysłowych [występujących w przypadku spółki cywilnej tzw. pomysłu/przemysłu (*industria*)¹⁴³] nie można im przyznać wniesionych składników majątku, a jedynie pożytki i dochody z nich, zgodnie z postanowieniami art. 1689 CC, chyba że wyraźnie uzgodniono inaczej (art. 1708 CC¹⁴⁴).

¹⁴⁰ W oryginale: *La partición hecha con preterición de alguno de los herederos no se rescindiré a no ser que se pruebe que hubo mala fe o dolo por parte de los otros interesados; pero éstos tendrán la obligación de pagar al preterido la parte que proporcionalmente le corresponda.*

¹⁴¹ W oryginale: *La omisión de alguno o algunos objetos o valores de la herencia no da lugar a que se rescinda la partición por lesión, sino a que se complete o adicione con los objetos o valores omitidos.*

¹⁴² Szerzej zob. Á. Acedo Penco, *Derecho...*, s. 89–90 oraz przywołane tam obszernie orzecznictwo.

¹⁴³ Szerzej na temat hiszpańskiej spółki cywilnej zob. M. Supera-Markowska, *Uwarunkowania...*, s. 79–80.

¹⁴⁴ Co do treści tego przepisu por. szerzej pkt I opracowania.

Natomiast w przypadku wspólnoty majątkowej¹⁴⁵ odesłanie w zakresie podziału do stosownych regulacji dotyczących podziału spadku zawiera art. 406 CC¹⁴⁶. Wcześniejsze przepisy określają m.in. zakaz przymuszania współwłaścicieli do pozostawania we wspólnocie (art. 400 zdania: 1-2 CC¹⁴⁷), ograniczenia w możliwości żądania podziału rzeczy wspólnej (art. 401 CC¹⁴⁸) czy wskazanie osób dokonujących podziału rzeczy wspólnej (art. 402 zd. 1 CC¹⁴⁹).

¹⁴⁵ Szerzej na temat podziału w przypadku wspólnoty majątkowej zob. np. A. López, V.L. Montes, E. Roca, *Derecho civil. Derechos reales y derecho inmobiliario registral*, Valencia 2001, s. 281.

¹⁴⁶ W oryginale: *Serán aplicables a la división entre los partícipes en la comunidad las reglas concernientes a la división de la herencia.*

¹⁴⁷ W oryginale: *Ningún copropietario estará obligado a permanecer en la comunidad. Cada uno de ellos podrá pedir en cualquier tiempo que se divida la cosa común. Esto no obstante, será válido el pacto de conservar la cosa indivisa por tiempo determinado, que no exceda de diez años.*

¹⁴⁸ W oryginale: *Sin embargo de lo dispuesto en el artículo anterior, los copropietarios no podrán exigir la división de la cosa común, cuando de hacerla resulte inservible para el uso a que se destina. Si se tratare de un edificio cuyas características lo permitan, a solicitud de cualquiera de los comuneros, la división podrá realizarse mediante la adjudicación de pisos o locales independientes, con sus elementos comunes anejos, en la forma prevista por el artículo 396.*

¹⁴⁹ W oryginale: *La división de la cosa común podrá hacerse por los interesados, o por árbitros o amigables componedores nombrados a voluntad de los partícipes.*

III. Postępowanie działowe w przypadku ustania małżeńskiego ustroju majątkowego

III.1. Ustanie wspólności majątkowej małżonków – przesłanki

Zgodnie z art. 1392 CC¹⁵⁰ **wspólność majątkowa małżonków** (*sociedad de gananciales*) **ustaje z mocy prawa** w przypadku:

- rozwiązania małżeństwa,
- stwierdzenia nieważności małżeństwa,
- prawnej separacji (*separación legal* – dalej: separacja) małżonków,
- ustalenia przez małżonków innego ustroju majątkowego¹⁵¹ niż przewidziany w hiszpańskim kodeksie cywilnym.

Ponadto **małżeńska wspólność majątkowa ustaje w wyniku orzeczenia sądowego** wydanego na wniosek jednego z małżonków w przypadku sądowego uznania drugiego małżonka za ubezwłasnowolnionego, marnotrawcę, zaginionego, winnego porzucenia rodziny lub ogłoszenia jego upadłości. Dla wydania takiego orzeczenia w sprawie ustania wspólności majątkowej wystarczy, że małżonek, który o to wnioskuje, przedstawił odpowiednie orzeczenie sądowe¹⁵². Pozostałe przesłanki sądowego ustania małżeńskiej wspólności majątkowej na wniosek jednego z małżonków są następujące:

- dokonywanie przez drugiego z małżonków samodzielnie czynności rozporządzających lub czynności z zakresu administrowania składnikami majątku, które wiążą się z dokonaniem oszustwa, szkodą lub zagrożeniem dla praw pierwszego z małżonków pozostających we wspólności;
- faktyczna separacja istniejąca przez okres powyżej jednego roku za obopólną zgodą małżonków lub na skutek porzucenia przez jednego z małżonków wspólnoty domowej;
- poważne i powtarzające się naruszenia obowiązku informowania jednego z małżonków przez drugiego o postęпах i dochodach z jego działalności gospodarczej¹⁵³.

¹⁵⁰ W oryginale: *La sociedad de gananciales concluirá de pleno derecho: 1.º Cuando se disuelva el matrimonio. 2.º Cuando sea declarado nulo. 3.º Cuando se acuerde la separación legal de los cónyuges. 4.º Cuando los cónyuges convengan un régimen económico distinto en la forma prevenida en este Código.*

¹⁵¹ Na temat małżeńskich ustrojów majątkowych zob.: M. Albaladejo, *Curso de Derecho civil IV. Derecho de familia*, Madrid 2006, s. 126 i n.

¹⁵² Zob. art. 1393 pkt 1 CC: *1.º Haber sido el otro cónyuge judicialmente incapacitado, declarado pródigo, ausente o en quiebra o concurso de acreedores, o condenado por abandono de familia. Para que el Juez acuerde la disolución bastará que el cónyuge que la pidiere presente la correspondiente resolución judicial.*

¹⁵³ Zob. art. 1393 pkt 2–4 CC: *2.º Venir el otro cónyuge realizando por sí solo actos dispositivos o de gestión patrimonial que entrañen fraude, daño o peligro para los derechos del otro en la sociedad. 3.º Llevar separado de hecho más*

III.2. Powództwo rozwodowe, w sprawie separacji lub stwierdzenia nieważności małżeństwa oraz tzw. umowa regulująca

III.2.1. Osoby uprawnione do wniesienia powództwa

Przed przejściem do dalszych rozważań konieczne jest przedstawienie przesłanek, których spełnienie prowadzić może do ustania małżeństwa na skutek rozwodu lub do ustalenia separacji, a także do stwierdzenia nieważności małżeństwa, gdyż wszystkie te zdarzenia prowadzić będą do ustania małżeńskiej wspólności majątkowej.

Postępowanie rozwodowe (w sprawie separacji) może zostać wszczęte:

- na wniosek jednego z małżonków, do którego to wniosku należy załączyć propozycję ustaleń kwestii wynikających z separacji¹⁵⁴;
- na wniosek obojga małżonków lub na wniosek jednego z małżonków za zgodą drugiego małżonka, do którego to wniosku należy dołączyć propozycję umowy regulującej¹⁵⁵.

Po reformie¹⁵⁶ wprowadzonej w 2005 r.¹⁵⁷ uzyskanie rozwodu w Hiszpanii nie wymaga uprzedniej separacji ani spełnienia żadnych dodatkowych przesłanek ustawowych, poza wpływem w pewnych sytuacjach określonego czasu. To samo dotyczy separacji. Aby uzyskać **rozwód (separację)**, wystarczy, że:

- od momentu zawarcia małżeństwa upłynęły trzy miesiące – jeżeli powództwo rozwodowe (w sprawie separacji) zostało wytoczone przez oboje małżonków lub przez jednego z małżonków za zgodą drugiego małżonka¹⁵⁸;
- od momentu zawarcia małżeństwa upłynęły trzy miesiące – jeżeli o rozwód (separację) wnosi wyłącznie jedno z małżonków¹⁵⁹;

Ponadto powództwo można wytoczyć bez dochowania upływu jakiegokolwiek okresu po zawarciu związku małżeńskiego w sytuacji zagrożenia życia, integralności cielesnej, wolności,

de un año por acuerdo mutuo o por abandono del hogar. 4.º Incumplir grave y reiteradamente el deber de informar sobre la marcha y rendimientos de sus actividades económicas. [...]

¹⁵⁴ Por. art. 81 pkt 2 zd. 3 CC (*A la demanda se acompañará propuesta fundada de las medidas que hayan de regular los efectos derivados de la separación.*) w związku z art. 86 CC.

¹⁵⁵ Art. 81 pkt 1 zd. 2 CC (*A la demanda se acompañará una propuesta de convenio regulador redactada conforme al artículo 90 de este Código.*) w związku z art. 86 CC.

¹⁵⁶ Szerzej na ten temat zob.: M. A. Zurilla Cariñana, *La nueva legislación española en materia de divorcio: de la ley de 13 mayo de 1981 a la de 8 de julio de 2005* [w:] *Los ordenamientos jurídicos polaco y español en el proceso de integración europea*, red. M. Supera-Markowska, M. A. Zurilla Cariñana, Cuenca 2008.

¹⁵⁷ Wprowadzonej ustawą 15/2005, z 8 lipca 2005 r., poprzez którą zmienia się kodeks cywilny i ustawę o postępowaniu cywilnym w kwestii separacji i rozwodu (*Ley 15/2005, de 8 de julio, por la que se modifican el Código Civil y la Ley de Enjuiciamiento Civil en materia de separación y divorcio*), (Dziennik Urzędowy Państwa nr 163 z 9 lipca 2005 r.).

¹⁵⁸ Zob. art. 81 pkt 1 zd. 1 CC (w oryginale: *A petición de ambos cónyuges o de uno con el consentimiento del otro, una vez transcurridos tres meses desde la celebración del matrimonio.* [...]) w związku z art. 86 CC.

¹⁵⁹ Zob. art. 81 pkt 2 zd. 1 CC (w oryginale: *A petición de uno solo de los cónyuges, una vez transcurridos tres meses desde la celebración del matrimonio.*) w związku z art. 86 CC.

integralności moralnej lub wolności oraz integralności seksualnej małżonka wytaczającego powództwo lub dzieci obojga małżonków, lub jednego z nich¹⁶⁰.

Powyższe oznacza, że do uzyskania rozwodu (separacji) wystarczające jest, iż jedno z małżonków nie będzie chciało kontynuować związku małżeńskiego i wniesie pozew rozwodowy po upływie wskazanego powyżej terminu lub – w ostatnim ze wskazanych przypadków – również przed upływem tego terminu.

W przypadku separacji należy spełnić takie same wymogi jak w przypadku rozwodu. Na jej skutek więzi małżeńskie nie zostają jednak zerwane, co następuje w wyniku rozwodu.

Z kolei **stwierdzenie nieważności małżeństwa** oznacza ustalenie przez sąd, że zawarte małżeństwo było obarczone wadami¹⁶¹, które skutkowały jego nieważnością od momentu jego zawarcia. Oznacza to, że małżeństwo nigdy nie istniało i w związku z tym nie wywołało żadnego skutku prawnego. W konsekwencji obojdu małżonkowie odzyskują status osób stanu wolnego. Powództwo w sprawie stwierdzenia nieważności małżeństwa może zostać wniesione przez małżonków, prokuratora lub jakąkolwiek osobę posiadającą w tym bezpośredni interes prawny (art. 74 CC¹⁶²).

III.2.2. Umowa regulująca

Postępowanie rozwodowe lub w sprawie separacji toczy się przed sądem, chyba że małżonkowie zgodzą się na rozwód lub separację, zawierając **umowę regulującą** (convenio regulador) przed sekretarzem sądowym lub przed notariuszem¹⁶³. Chcąc zawrzeć umowę przed notariuszem, małżonkowie powinni stawić się przed notariuszem właściwym dla ich ostatniego wspólnego miejsca zamieszkania lub miejsca zamieszkania albo zwykłego

¹⁶⁰ Zob. art 81 pkt 2 zd. 2 CC: *No será preciso el transcurso de este plazo para la interposición de la demanda cuando se acredite la existencia de un riesgo para la vida, la integridad física, la libertad, la integridad moral o libertad e indemnidad sexual del cónyuge demandante o de los hijos de ambos o de cualquiera de los miembros del matrimonio.*

¹⁶¹ Zob. art. 73 CC: *Es nulo cualquiera que sea la forma de su celebración: 1. El matrimonio celebrado sin consentimiento matrimonial. 2. El matrimonio celebrado entre las personas a que se refieren los artículos 46 y 47, salvo los casos de dispensa conforme al artículo 48. 3. El que se contraiga sin la intervención del Juez, Alcalde o funcionario ante quien deba celebrarse, o sin la de los testigos. 4. El celebrado por error en la identidad de la persona del otro contrayente o en aquellas cualidades personales que, por su entidad, hubieren sido determinantes de la prestación del consentimiento. 5. El contraído por coacción o miedo grave.*

¹⁶² W oryginale: *La acción para pedir la nulidad del matrimonio corresponde a los cónyuges, al Ministerio Fiscal y a cualquier persona que tenga interés directo y legítimo en ella, salvo lo dispuesto en los artículos siguientes.*

¹⁶³ Zob. art. 87 zd. 1 CC (w oryginale: *Los cónyuges también podrán acordar su divorcio de mutuo acuerdo mediante la formulación de un convenio regulador ante el Secretario judicial o en escritura pública ante Notario, en la forma y con el contenido regulado en el artículo 82, debiendo concurrir los mismos requisitos y circunstancias exigidas en él.*) oraz art. 82 ust.1 zd. 1 CC (w oryginale: *Los cónyuges podrán acordar su separación de mutuo acuerdo transcurridos tres meses desde la celebración del matrimonio mediante la formulación de un convenio regulador ante el Secretario judicial o en escritura pública ante Notario, en el que, junto a la voluntad inequívoca de separarse, determinarán las medidas que hayan de regular los efectos derivados de la separación en los términos establecidos en el artículo 90).*

pobytu któregokolwiek z nich. Wniosek, postępowanie i sporządzenie aktu następuje zgodnie z przepisami kodeksu cywilnego i prawa o notariacie (art. 54 LN¹⁶⁴).

Umowa regulująca zawiera uzgodnienia m.in. w sprawie likwidacji małżeńskiego ustroju majątkowego¹⁶⁵.

Zawarcie umowy regulacyjnej we wskazany sposób nie jest jednak możliwe, gdy małżonkowie nie mają małoletnich dzieci nieusamodzielnionych lub z sądowo ograniczoną zdolnością i od nich zależnych¹⁶⁶. Oznacza to konieczność sądowego orzekania o rozwodzie (separacji) oraz w kwestiach będących przedmiotem umowy regulującej, gdy istnieją małoletnie dzieci nieusamodzielnione lub z sądowo zmodyfikowaną zdolnością pozostające w zależności od swoich rodziców¹⁶⁷.

III.2.3. Skutki ustania małżeńskiej wspólności majątkowej

W przypadku zarówno rozwodu, jak i separacji oraz stwierdzenia nieważności małżeństwa następuje **ustanie małżeńskiej wspólności majątkowej**.

Ustanie wspólności skutkuje koniecznością przeprowadzenia jej **likwidacji** (*liquidación*). Zgodnie bowiem z art. 1396 CC¹⁶⁸ po rozwiązaniu wspólności podlega ona likwidacji, którą rozpoczyna się od przeprowadzenia inwentaryzacji aktywów i pasywów.

W przypadku stwierdzenia nieważności małżeństwa, na podstawie art. 1395 CC¹⁶⁹, gdy jedno z małżonków zostało uznane za działające w złej wierze, drugie z nich może wybrać, czy likwidacja wspólności ma nastąpić zgodnie z przepisami dotyczącymi likwidacji mał-

¹⁶⁴ W oryginale: 1. *Los cónyuges, cuando no tuvieren hijos menores no emancipados o con la capacidad modificada judicialmente que dependan de ellos, podrán acordar su separación matrimonial o divorcio de mutuo acuerdo, mediante la formulación de un convenio regulador en escritura pública. Deberán prestar su consentimiento ante el Notario del último domicilio común o el del domicilio o residencia habitual de cualquiera de los solicitantes. (...)*

3. *La solicitud, tramitación y otorgamiento de la escritura pública se ajustarán a lo dispuesto en el Código Civil y en esta ley.*

¹⁶⁵ Por. art. 90 CC: *El convenio regulador a que se refieren los artículos 81, 82, 83, 86 y 87 deberá contener, al menos y siempre que fueran aplicables, los siguientes extremos: a) El cuidado de los hijos sujetos a la patria potestad de ambos, el ejercicio de ésta y, en su caso, el régimen de comunicación y estancia de los hijos con el progenitor que no viva habitualmente con ellos. b) Si se considera necesario, el régimen de visitas y comunicación de los nietos con sus abuelos, teniendo en cuenta, siempre, el interés de aquéllos. c) La atribución del uso de la vivienda y ajuar familiar. d) La contribución a las cargas del matrimonio y alimentos, así como sus bases de actualización y garantías en su caso. e) La liquidación, cuando proceda, del régimen económico del matrimonio. f) La pensión que conforme al artículo 97 correspondiere satisfacer, en su caso, a uno de los cónyuges.*

¹⁶⁶ Por. art. 82 ust. 2 CC: *No será de aplicación lo dispuesto en este artículo cuando existan hijos menores no emancipados o con la capacidad modificada judicialmente que dependan de sus progenitores.*

¹⁶⁷ Zob. art. 81 CC: *Se decretará judicialmente la separación cuando existan hijos menores no emancipados o con la capacidad modificada judicialmente que dependan de sus progenitores...* oraz art. 87 zd. 1 CC: *Los cónyuges también podrán acordar su divorcio de mutuo acuerdo mediante la formulación de un convenio regulador ante el Secretario judicial o en escritura pública ante Notario, en la forma y con el contenido regulado en el artículo 82, debiendo concurrir los mismos requisitos y circunstancias exigidas en él.*

¹⁶⁸ W oryginale: *Disuelta la sociedad se procederá a su liquidación, que comenzará por un inventario del activo y pasivo de la sociedad.*

¹⁶⁹ W oryginale: *Cuando la sociedad de gananciales se disuelva por nulidad del matrimonio y uno de los cónyuges hubiera sido declarado de mala fe, podrá el otro optar por la liquidación del régimen matrimonial según las normas de*

żeńskie wspólności majątkowej, czy zgodnie z przepisami dotyczącymi alternatywnego ustroju majątkowego, tzw. reżimu uczestnictwa (*régimen de participación*)¹⁷⁰, z tym że osoba pozostająca w złej wierze nie ma prawa do udziału w zyskach jej współmałżonka.

Odpowiednie postępowanie może być prowadzone na drodze pozasądowej i polegać na zawarciu umowy (**dział umowny**), a w przypadku braku stosownego porozumienia na drodze sądowej (**dział sądowy**).

Jeżeli prowadzone jest postępowanie **sądowe**, wraz z jego wszczęciem przeprowadza się inwentaryzację majątku małżonków, a sąd podejmuje niezbędne środki w celu zarządzania majątkiem. Skutkiem tego jest wymóg uzyskania zezwolenia sądowego na wszystkie czynności wykraczające poza zakres czynności zwykłego zarządu (art. 1394 CC¹⁷¹).

III.3. Podział sądowy

III.3.1. Podział umowny a podział sądowy

Zgodnie z art. 806 LEC¹⁷² w przypadku braku porozumienia między małżonkami likwidacja wszelkich małżeńskich ustrojów majątkowych, w których – w wyniku zawartej umowy lub na mocy określonych przepisów – istnieje wspólna masa składników majątkowych i praw podlegających pewnym ciężarom i obowiązkom, zostaje przeprowadzona zgodnie z odpowiednimi postanowieniami LEC i obowiązującymi przepisami prawa cywilnego.

Podobnie zatem, jak w przypadku działu spadku, podział sądowy ma **charakter subsydiarny** i następuje w sytuacji braku porozumienia małżonków co do podziału umownego.

Sądowe postępowanie działowe dotyczące likwidacji małżeńskiego ustroju majątkowego uregulowane jest w rozdziale „O postępowaniu likwidacyjnym małżeńskiego ustroju majątkowego” (*Del procedimiento para la liquidación del régimen económico matrimonial*) w tytule „O sądowym podziale majątków” (*De la división judicial de patrimonios*) LEC.

esta Sección o por las disposiciones relativas al régimen de participación, y el contrayente de mala fe no tendrá derecho a participar en las ganancias obtenidas por su consorte.

¹⁷⁰ W ustroju tym małżonkowie zachowują majątki odrębne, ale z chwilą ustania ustroju istnieje obowiązek wyrównania dorobku przez małżonka, który miał większe dochody – małżonkowi, który uzyskał mniej.

¹⁷¹ W oryginale: *Los efectos de la disolución prevista en el artículo anterior se producirán desde la fecha en que se acuerde. De seguirse pleito sobre la concurrencia de la causa de disolución, iniciada la tramitación del mismo, se practicará el inventario, y el Juez adoptará las medidas necesarias para la administración del caudal, requiriéndose licencia judicial para todos los actos que excedan de la administración ordinaria.*

¹⁷² W oryginale: *La liquidación de cualquier régimen económico matrimonial que, por capitulaciones matrimoniales o por disposición legal, determine la existencia de una masa común de bienes y derechos sujeta a determinadas cargas y obligaciones se llevará a cabo, en defecto de acuerdo entre los cónyuges, con arreglo a lo dispuesto en el presente capítulo y a las normas civiles que resulten aplicables.*

III.3.2. Właściwość sądu

Zgodnie z art. 807 LEC¹⁷³ **właściwym organem sądowym jest Sąd Pierwszej Instancji** (*Juzgado de Primera Instancia*), który rozpoznaje lub rozpoznał sprawę w procesie o stwierdzenie nieważności, separacji lub rozwodu, lub, przed którym są bądź były prowadzone czynności w sprawie ustania małżeńskiego ustroju majątkowego z innych przyczyn przewidzianych w prawie cywilnym. Co do właściwości miejscowej, to w przypadku pozwu składanego przez jednego z małżonków należy zwrócić się do sądu:

- właściwego dla wspólnego miejsca zamieszkania małżonków;
- jeżeli małżonkowie zamieszkują w różnych okręgach sądowych, powód może wybrać sąd właściwy dla ostatniego wspólnego miejsca zamieszkania małżonków lub sąd właściwy dla miejsca zamieszkania pozwanego;
- jeżeli pozwany nie ma miejsca zamieszkania, powód może wnieść pozew do sądu właściwego dla ostatniego miejsca pobytu lub ostatniego miejsca zamieszkania tego małżonka, według własnego uznania;
- w przypadku braku możliwości ustalenia sądu właściwego przy zastosowaniu powyższych kryteriów pozew należy wnieść do sądu właściwego dla miejsca zamieszkania powoda¹⁷⁴.

Natomiast w przypadku gdy o rozwód (separację) wnoszą wspólnie obydwójce małżonkowie, to należy się zwrócić do sądu właściwego dla ostatniego wspólnego miejsca zamieszkania małżonków lub właściwego dla miejsca zamieszkania jednego z nich¹⁷⁵.

III.3.3. Sporządzenie inwentarza

Zgodnie z art. 808 LEC¹⁷⁶ po dopuszczeniu przez sąd żądania stwierdzenia nieważności małżeństwa, separacji lub rozwodu bądź po rozpoczęciu procesu, w którym zażądano rozwiązania małżeńskiego ustroju majątkowego, każde z małżonków może zażądać sporządzenia

¹⁷³ W oryginale: *Será competente para conocer del procedimiento de liquidación el Juzgado de Primera Instancia que esté conociendo o haya conocido del proceso de nulidad, separación o divorcio, o aquel ante el que se sigan o se hayan seguido las actuaciones sobre disolución del régimen económico matrimonial por alguna de las causas previstas en la legislación civil.*

¹⁷⁴ Zob. art. 769 ust. 1 LEC: *Salvo que expresamente se disponga otra cosa, será tribunal competente para conocer de los procedimientos a que se refiere este capítulo el Juzgado de Primera Instancia del lugar del domicilio conyugal. En el caso de residir los cónyuges en distintos partidos judiciales, será tribunal competente, a elección del demandante, el del último domicilio del matrimonio o el de residencia del demandado. Los que no tuvieren domicilio ni residencia fijos podrán ser demandados en el lugar en que se hallen o en el de su última residencia, a elección del demandante y, si tampoco pudiere determinarse así la competencia, corresponderá ésta al tribunal del domicilio del actor.*

¹⁷⁵ Zob. art. 769 ust. 2 LEC: *En el procedimiento de separación o divorcio de mutuo acuerdo a que se refiere el artículo 777, será competente el Juzgado del último domicilio común o el del domicilio de cualquiera de los solicitantes.*

¹⁷⁶ W oryginale: *1. Admitida la demanda de nulidad, separación o divorcio, o iniciado el proceso en que se haya demandado la disolución del régimen económico matrimonial, cualquiera de los cónyuges podrá solicitar la formación de inventario. 2. La solicitud a que se refiere el apartado anterior deberá acompañarse de una propuesta en la que, con*

inwentarza ich majątku wspólnego. Do wniosku należy załączyć **propozycję** pozycji, które muszą zostać uwzględnione w inwentarzu zgodnie z przepisami prawa cywilnego. Przepisy te przewidują, że w aktywach należy uwzględnić:

- składniki majątku istniejące w momencie ustania ustroju,
- zaktualizowaną kwotę wartości składników majątku, które zostały zbyte w drodze czynności bezprawnych lub dokonanych podstępnie (o ile nie zostały one odzyskane),
- zaktualizowaną kwotę wydatków poniesionych z majątku wspólnego, które zostały dokonane na rachunek tylko jednego małżonka i które stanowią wierzytelności wspólnoty majątkowej wobec tego małżonka (art. 1397 CC¹⁷⁷).

Natomiast w pasywach należy uwzględnić:

- zobowiązania obciążające wspólnotę majątkową,
- kwoty wynikające z obowiązku zwrotu w gotówce kwoty odpowiadającej zaktualizowanej wartości składników majątku prywatnego, wydatkowanych w interesie wspólnoty (to samo dotyczy szkód wyrządzonych w składnikach majątku prywatnego na skutek ich użycia w interesie wspólnoty),
- zaktualizowaną kwotę wydatków dokonanych tylko przez jednego z małżonków, ale na rachunek wspólnoty i które stanowią wierzytelności małżonka wobec wspólnoty (art. 1398 CC¹⁷⁸).

Do wniosku należy również dołączyć dokumenty uzasadniające pozycje ujęte w propozycji¹⁷⁹.

W odpowiedzi na powyższy wniosek, zgodnie z art. 809 ust. 1 LEC¹⁸⁰, sekretarz sądowy wyznacza dzień i godzinę sporządzenia inwentarza, które powinny nastąpić w maksymalnym terminie 10 dni oraz nakazuje wezwać na ten dzień małżonków. Następnie we wskazanym

la debida separación, se harán constar las diferentes partidas que deban incluirse en el inventario con arreglo a la legislación civil. [...]

¹⁷⁷ W oryginale: *Habrán de comprenderse en el activo: 1.º Los bienes gananciales existentes en el momento de la disolución. 2.º El importe actualizado del valor que tenían los bienes al ser enajenados por negocio ilegal o fraudulento si no hubieran sido recuperados. 3.º El importe actualizado de las cantidades pagadas por la sociedad que fueran de cargo sólo de un cónyuge y en general las que constituyen créditos de la sociedad contra éste.*

¹⁷⁸ W oryginale: *El pasivo de la sociedad estará integrado por las siguientes partidas: 1.ª Las deudas pendientes a cargo de la sociedad. 2.ª El importe actualizado del valor de los bienes privativos cuando su restitución deba hacerse en metálico por haber sido gastados en interés de la sociedad. Igual regla se aplicará a los deterioros producidos en dichos bienes por su uso en beneficio de la sociedad. 3.ª El importe actualizado de las cantidades que, habiendo sido pagadas por uno solo de los cónyuges, fueran de cargo de la sociedad y, en general, las que constituyan créditos de los cónyuges contra la sociedad.*

¹⁷⁹ Zob. art. 808 ust. 2 zd. 2 LEC: *A la solicitud se acompañarán también los documentos que justifiquen las diferentes partidas incluidas en la propuesta.*

¹⁸⁰ W oryginale: *A la vista de la solicitud a que se refiere el artículo anterior, el Letrado de la Administración de Justicia señalará día y hora para que, en el plazo máximo de diez días, se proceda a la formación de inventario, mandando citar a los cónyuges. En el día y hora señalados, procederá el Letrado de la Administración de Justicia, con los cónyuges, a formar el inventario de la comunidad matrimonial, sujetándose a lo dispuesto en la legislación civil para el régimen económico matrimonial de que se trate. Cuando, sin mediar causa justificada, alguno de los cónyuges no comparezca en el día señalado, se le tendrá por conforme con la propuesta de inventario que efectúe el cónyuge que haya comparecido. En este caso, así como cuando, habiendo comparecido ambos cónyuges, lleguen a un acuerdo, se consignará éste en el acta y se dará por concluido el acto. En el mismo día o en el siguiente, se resolverá por el Tribunal lo que proceda sobre la administración y disposición de los bienes incluidos en el inventario.*

dniu i godzinie sekretarz sądowy wraz z małżonkami przystępuje do sporządzenia inwentarza. Jeżeli bez uzasadnionej przyczyny którykolwiek z małżonków nie stawiał się we wskazanym dniu, uznaje się, że zgodził się on z propozycją spisu inwentarza złożoną przez małżonka, który się stawiał. W takim przypadku, jak również wtedy, gdy stawili się oboje małżonkowie i osiągnęli oni porozumienie, zostaje to odnotowane w aktach sądowych i uznaje się czynności inwentaryzacyjne za zakończone. W tym samym bądź w następnym dniu sąd decyduje w zakresie zarządzania i dysponowania składnikami majątku objętymi inwentarzem.

Zgodnie z art. 809 ust. 2 LEC¹⁸¹, jeżeli pojawią się kontrowersje dotyczące włączenia lub wyłączenia danej pozycji z wykazu lub wartości któregoś z jego elementów, sekretarz sądowy odnotowuje w aktach roszczenia każdej ze stron dotyczące wyżej wymienionych składników majątku oraz ich podstawy prawnej, a także wzywa zainteresowane strony na rozprawę, kontynuując postępowanie zgodnie z postanowieniami dotyczącymi procesu ustnego (*juicio verbal*). O wszystkich podniesionych kwestiach rozstrzyga się w wyroku zatwierdzającym inwentarz wspólności małżeńskiej oraz ustalającym konieczne kwestie w zakresie zarządzania i rozporządzania wspólnymi składnikami majątku.

III.3.4. Dalsze postępowanie – tryb uzgodnieniowy lub sądowy

Zgodnie z art. 810 ust. 1 LEC¹⁸² po zakończeniu inwentaryzacji i uprawomocnieniu się wyroku w sprawie ustania małżeńskiego ustroju majątkowego każde z małżonków może złożyć wniosek o jego likwidację. Do wniosku należy dołączyć propozycję ugodową w zakresie wzajemnych regresów między małżonkami (kwestie wypłaty odszkodowań i dokonania ewentualnych zwrotów) oraz podziału pozostałej części w proporcji, która odpowiada, przy formowaniu poszczególnych udziałów, preferencjom ustanowionym przez obowiązujące przepisy prawa cywilnego¹⁸³.

Na podstawie art. 810 ust. 3 LEC¹⁸⁴ po przyjęciu wniosku o likwidację do rozpatrzenia sekretarz sądowy wyznacza, w terminie nieprzekraczającym 10 dni, dzień i godzinę, kiedy

¹⁸¹ W oryginale: *Si se suscitare controversia sobre la inclusión o exclusión de algún concepto en el inventario o sobre el importe de cualquiera de las partidas, el Letrado de la Administración de Justicia hará constar en el acta las pretensiones de cada una de las partes sobre los referidos bienes y su fundamentación jurídica, y citará a los interesados a una vista, continuando la tramitación con arreglo a lo previsto para el juicio verbal. La sentencia resolverá sobre todas las cuestiones suscitadas, aprobando el inventario de la comunidad matrimonial, y dispondrá lo que sea procedente sobre la administración y disposición de los bienes comunes.*

¹⁸² W oryginale: *Concluido el inventario y una vez firme la resolución que declare disuelto el régimen económico matrimonial, cualquiera de los cónyuges podrá solicitar la liquidación de éste.*

¹⁸³ Art. 810 ust. 2 LEC: *La solicitud deberá acompañarse de una propuesta de liquidación que incluya el pago de las indemnizaciones y reintegros debidos a cada cónyuge y la división del remanente en la proporción que corresponda, teniendo en cuenta, en la formación de los lotes, las preferencias que establezcan las normas civiles aplicables.*

¹⁸⁴ W oryginale: *Admitida a trámite la solicitud de liquidación, el Letrado de la Administración de Justicia señalará, dentro del plazo máximo de diez días, el día y hora en que los cónyuges deberán comparecer ante el mismo al objeto de alcanzar un acuerdo y, en su defecto, designar contador y, en su caso, peritos, para la práctica de las operaciones divisorias.*

to małżonkowie muszą stawić się przed nim, aby dojść do porozumienia w sprawie czynności podziału. Jeżeli bez uzasadnionej przyczyny którykolwiek z małżonków nie stawił się we wskazanym terminie, wniosek zostaje rozpatrzony zgodnie z propozycją złożoną przez małżonka, który się stawił. W takim przypadku, jak również wtedy, gdy stawili się oboje małżonkowie, którzy osiągnęli porozumienie, zostaje to odnotowane w aktach sądowych i czynności uznaje się za dokonane, realizując porozumienie zgodnie z przepisami dotyczącymi przekazania składników majątku stosowanym przy sądowym podziale spadku (art. 810 ust. 4 LEC¹⁸⁵). Jeżeli jednak małżonkowie nie dojdą do porozumienia w sprawie likwidacji ich małżeńskiego ustroju majątkowego, należy powołać wyliczającego (*contador*) oraz ewentualnie w stosownych przypadkach biegłych, zgodnie z przepisami stosowanymi przy sądowym dziale spadku, a dalsze postępowanie jest kontynuowane zgodnie z przepisami regulującymi postępowanie w sprawie sądowego podziału spadku (postanowieniami art. 785 i n. LEC)¹⁸⁶.

¹⁸⁵ W oryginale: *Cuando, sin mediar causa justificada, alguno de los cónyuges no comparezca en el día señalado, se le tendrá por conforme con la propuesta de liquidación que efectúe el cónyuge que haya comparecido. En este caso, así como cuando, habiendo comparecido ambos cónyuges, lleguen a un acuerdo, se consignará éste en el acta y se dará por concluido el acto, llevándose a efecto lo acordado conforme a lo previsto en los dos primeros apartados del artículo 788 de esta Ley.*

¹⁸⁶ Zob. art. 810 ust. 5 LEC (w oryginale: *De no lograrse acuerdo entre los cónyuges sobre la liquidación de su régimen económico-matrimonial, se procederá, mediante diligencia, al nombramiento de contador y, en su caso, peritos, conforme a lo establecido en el artículo 784 de esta ley, continuando la tramitación con arreglo a lo dispuesto en los artículos 785 y siguientes.*).

Spis aktów prawnych

- *Ley de 28 de mayo 1862, Orgánica del Notariado* (ustawa z 28 maja 1862 r., organiczna o notariacie), Gaceta de Madrid nr 149 z 29 maja 1862 r.
- *Real Decreto de 24 de julio de 1889, texto de la edición del Código Civil* (Królewski Dekret z 24 lipca 1889 r., wprowadzający Kodeks Cywilny), Gaceta de Madrid nr 206 z 25 lipca 1889 r.
- *Ley Orgánica 6/1985, de 1 de julio, del Poder Judicial* (ustawa organiczna 6/1985, z 1 lipca, o władzy sądowniczej), Dziennik Urzędowy Państwa z 3 lipca 1985 r.
- *Ley 1/2000, de 7 de enero, de Enjuiciamiento Civil* (kodeks postępowania cywilnego, przyjęty ustawą 1/2000, z 7 stycznia, o postępowaniu cywilnym), Dziennik Urzędowy Państwa nr 7 z 8 stycznia 2000 r.
- *Ley 60/2003, de 23 de diciembre, de Arbitraje* (ustawa 60/2003, z 23 grudnia, o arbitrażu), Dziennik Urzędowy Państwa nr 309 z 26 grudnia 2003 r.
- *Ley 15/2005, de 8 de julio, por la que se modifican el Código Civil y la Ley de Enjuiciamiento Civil en materia de separación y divorcio* (ustawa 15/2005, z 8 lipca, poprzez którą zmienia się kodeks cywilny i ustawę o postępowaniu cywilnym w kwestii separacji i rozwodu), Dziennik Urzędowy Państwa nr 163 z 9 lipca 2005 r.

Bibliografía

- Acedo Penco Á., *Derecho de Sucesiones. El testamento y la herencia*, Madrid 2014.
- Albaladejo M., *Curso de Derecho civil IV. Derecho de familia*, Madrid 2006.
- Albaladejo M., *Curso de Derecho civil V. Derecho de sucesiones*, Madrid 2013.
- Lasarte Álvarez C., *Derecho de sucesiones. Principios de Derecho civil*, Madrid 2013.
- López A., Montes V.L., Roca E., *Derecho civil. Derechos reales y derecho inmobiliario registral*, Valencia 2001.
- Martínez de Aguirre y Aldaz C. [w:] *Derecho de sucesiones. Curso de Derecho Civil*, red. M.A. Pérez Álvarez, Madrid 2013.
- *Partición de la herencia* – dokument dostępny w bazie na stronie internetowej: https://guiasjuridicas.wolterskluwer.es/Content/Documento.aspx?params=H4sIA-AAAAAEAMtMSbF1jTAAAUNjUyNDtbLUouLM_DxbIwMDCwNzAwuQQGZapU-t-ckhlQaptWmJOcSoAwDy4jDUAAAA=WKE (dostęp: 30 stycznia 2020 r.).
- Supera-Markowska M., *Uwarunkowania prawne polsko-hiszpańskiej współpracy gospodarczej – przewodnik dla przedsiębiorców*, Warszawa 2019.
- Supera-Markowska M., *Zarys prawa hiszpańskiego i prawa polskiego. Esbozo del derecho español y del derecho polaco*, Warszawa 2013.
- Zurilla Cariñana M.A., *La nueva legislación española en materia de divorcio: de la ley de 13 mayo de 1981 a la de 8 de julio de 2005* [w:] *Los ordenamientos jurídicos polaco y español en el proceso de integración europea*, red. M. Supera-Markowska, M.A. Zurilla Cariñana, Cuenca 2008.

